تصوير ابو عبد الرحمن الكردي

دەزگای
چاپ و
پەخشی
سەردەم

ئەوزاد عەلی ئەحمەد

گۆڤاری گزنگ

لێکۆڵینەوە و بیبلیۆگرافیا

منتديات اقرأ الثقافية
www.iqra.ahlamontada.com

گۆڤاری گزنگ

لێکۆڵینەوەو بیبلیۆگرافیا

موسسه چاپ و انتشارات رهرو
ناوەندی بلاوکردنەوەی
فەرهەنگ و ئەدەبیاتی کوردی
تەلەفۆن ٠٤٤٢١ - ٢٥٥٢٥
مدیر مسئول لقمان رهرو

نەوزاد عەلی ئەحمەد

سلێمانی - ١٩٩٩

- گۆڤاری گزنگ (لێکۆڵینەوەو بیبلۆگرافیا)
- نەوزاد عەلی ئەحمەد
- چاپی یەکەم
- سلێمانی 1999
- تیراژ: (300) دانە
- ژمارەی سپاردنی ٤٢٣ ساڵی 1999ی پێدراوە
- کۆمپیوتەرو چاپی دەزگای سەردەم

لە چاپکراوەکانی دەزگای چاپو پەخشی سەردەم زنجیرە (٤٨)

پێشەکی

ئەم لێکۆڵینەوەیە، کە هەڵگری سەرناوی "گۆڤاری گزنگ، ١٩٧٢-١٩٩١. لێکۆڵینەوەو بیبلیۆگرافیا" باسێکە تائێستا تەنیا لەدوو وتاری کورت بترازێ هیچی لەسەر نەنووسراوە ئەو دوو وتارەش یەکێکیان هەر خۆم نووسیومە و وەکو هەر بڵاوکراوەیەکی شۆڕشی نوێ لەگۆشەی "ئەدەبیاتی شۆڕشی نوێمان" لەرۆژنامەی کوردستانی نوێ هەڵوەستەمەی بۆ کردو بەچەند دێرێکی کورت کاتی لێ‌ی دواوم‌و دوایش لەهەمان رۆژنامەدا برای نووسەر ئەحمەد عارف لەوتارێکدا ئیزافەیەکی تری خستە سەر وتارەکەم، بەڵام دیاربوو وەکو گەیشتنە قەناعەتێك هەستم کرد کە مێژووی ئەم گۆڤارەو دەرکردنەوەی ژمارەکانی کارێکە ئەوە هەڵدەگرێ زیاترو باشتری لەسەر بنووسرێت، بۆیە دەستم بەو کارەکردو ئەم لێکۆڵینەوەیەی لێکەوتەوە جا لە پێناوی زانستیەتی باسەکە دابەشی سێ بەشم کردووە لەبەشی یەکەمدا لە "کەرکوك، مێژوویی سیاسی، رۆشنبیری، رۆژنامەگەری" دواوم، لەبەشی دووەمدا لە "گۆڤاری

گزنـگ، هەرسـێ قۆناغەکـەی" بۆتـە تەواوکـەری بەشـی یەکـەم و ئەڵقەی بەیەك گەیشتنی بەشی سێیەمیش، لەبەشی سێیەمدا لە پێناوی روونتر خوێندنەوەی ناوەڕۆکی گۆڤارەکەو تابزانرێت چی بڵاوکردۆتـەوە "بیبلیۆگرافیـای گۆڤارەکـە"م خسـتۆتە ڕوو و بەشێوەیەکی زانستیانەو سـەردەمانە بیبلیۆگرافیـام بـۆ بابـەت و ناوەکان کردووە، ئەو بەشەش بۆیـەرێك خـراوە چونکـە زۆربـەی ژمارەکانی گۆڤارەکە فەوتاون، هۆیەکەشی بۆ ئـەوە دەگەڕێتـەوە وەکـو لـەکێرڤی مێژوویـی نـاوەڕۆکی باسـەکەدا دەردەکـەوێت دەرچـوون و بـەردەوامی گۆڤارەکـە لەگـەڵ مێـژووی بزووتنـەوەی رزگاریخوازانەی گەلەکەمان لەگۆڕاندا بووە.

رەنگە خوێنەری بەڕێز پرسیارێك رووبەڕووم بکاتـەوە بۆئەم بابـەت هـەڵبژاردووە؟ پێش هـەموو شتێك هـەڵبژاردنی ئـەم بابەتـە پەیوەندی بەو بەرنامەو پرۆژەیـە هەیـە کەهـەر لەرۆژانی راپەریندا خـەریکی بەدوادا چـوون و لێکۆڵینـەوەم سـەبارەت بـە ئـەدەبیاتی شۆڕش بەگشتی و شۆڕشی نوێی گەلەکەمان* بەتایبەتی، ئەمـەو بێجگە لەنەبوونی پسپۆرو بۆ شاییەکی گەورە لەم بوارەدا ئەمانەو بوونی ئارەزووی شەخسیش وایان لێکردم کە سێ مانگ خۆم بـەم باسە خەریك بکەم و تا ئەو لێکۆڵینەوەیەی لێکەوتەوە.

لێکۆڵینەوەکـە بـۆ میتـۆدی نووسـین و پێداچوونـەوەدا بەشـێوەیەکی پراکتیکـی لـەرووی دەرەوەی گۆڤارەکـە دواڕە کـە

لەنووسیندا دەچێتە خانەی فۆرمەوە بەهیوام توانیبێتم کارێکم بەئەنجام گەیاندبێ، کە بۆ گۆڤارەکە بەگشتیو بۆ مێژووی ئەدەبیاتی کوردی خزمەتێکی بەرچاوی کردبێت.

** لەو بوارەدا چەند کارم بەئەنجام گەیاندووە:*

ا- چاپکردنی کتێبی، بەرەوسەرتا، حەوت لێکۆڵینەوەیە سەبارەت بە باری رۆژنامەگەری لەشاخدا، سلێمانی-١٩٩٨.

ب- بیبلیۆگرافیای هەردوو گۆڤاری نووسەری کورد و نووسەری کوردستان، بەهاوکاری کاك یاسین قادر بەرزنجی سلێمانی- ١٩٩٨.

ج- گۆشەی "ئەدەبیاتی شۆڕشی نوێمان" (١٢١) ئەڵقەم لەکوردستانی نوێ بڵاوکردۆتەوە.

بەشی یەکەم

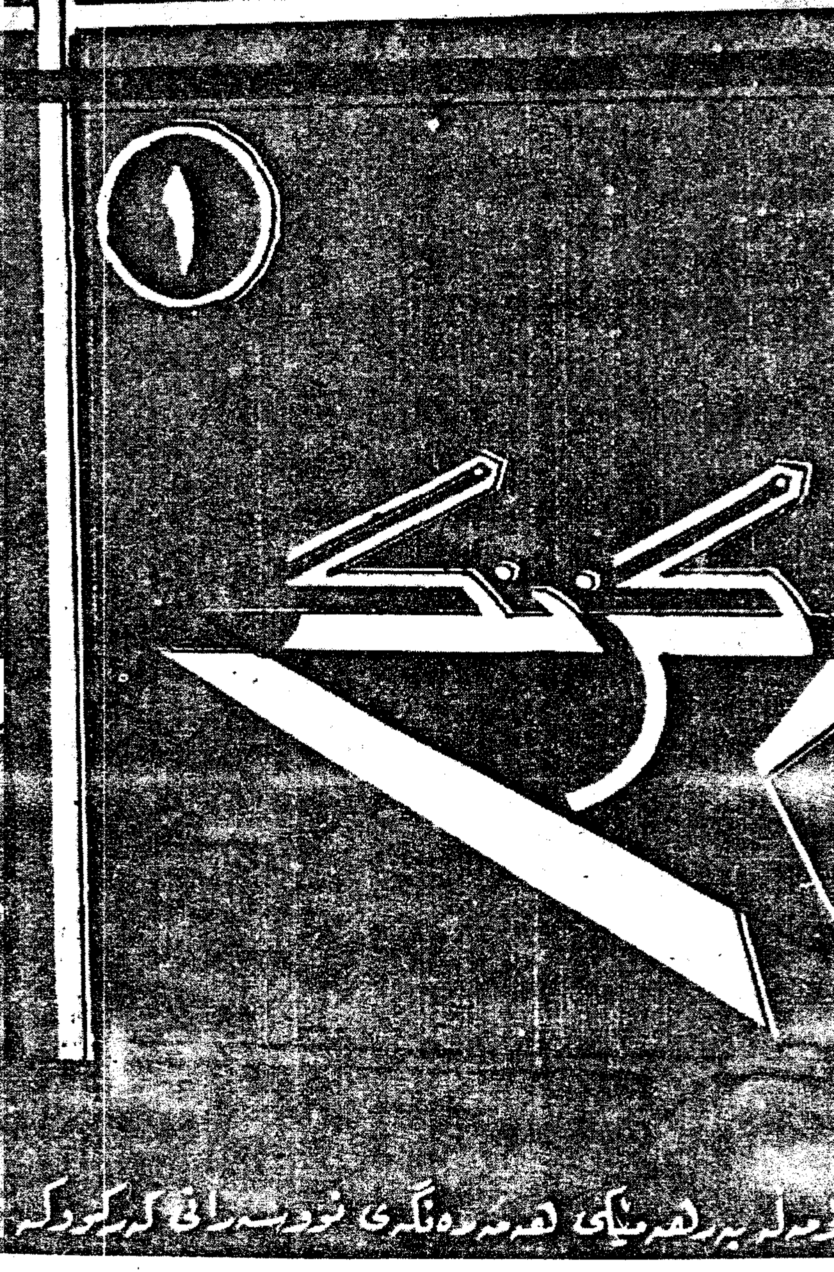
…ەڵە بەرھەمێکی ھەمەڕەنگی نووسەرانی کەرکوکە

کەرکوك
باری مێژوویی_ سیاسیی،
رۆشنبیریی،
رۆژنامەنووسیی

١-١ باری مێژوویی- سیاسیی

یەکێك لەو پرسیارانەی کە دەمێکە فرچکی پێوە کراوە و لە گەلێك بۆنەو کاتدا دووبارەی دەکەینەوە و دووبارە دەکرێتەوە، کەرکوك و کێشەی کەرکوکە، تا ئێستا بەهۆی ناوچەی ستراتیژیەتی کەرکوکەوە،زۆرغەدر لەو شارە کراوەو جوگرافیاکەی شێوێندراوە بەتایبەتی بۆ کوردێنی ئەو شارە!بەڵام هۆکاری هەرەسەرەکی بۆ ئەو شەڕانەی لەسەری کراون بەرجەستە بوونیەتی بەسەرتاپای ستراتیژیەتی کوردستان چونکە(کوردستان کۆڵەکەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستەو بێجگە لەگرنگیە ستراتیژیەکەی،خاوەنی سامانێکی کانزایی و نەوتێکی زۆریشی تیایە)[1] ئەمە ئەو پرسیارەیە، کە هەردەم

[1] الطالباني، جلال، كردستان والحركة القومية الكردية، منشورات النور، الطبعة الاولى- بغداد، ١٩٧٠ ص١٤.

له كۆلۆنیەتی كوردستان دەكرێت،بە تایبەتی بوونی نەوتێكی زۆر لەناوچەكەدا،بۆوەڵامی پرسیاری كوردێتیكەركوك یەكێك لەو بۆچوونانە دەنووسمەوە،كەلە قاموسی ئیعلامی عوسمانیدا هاتووە ودەڵێت :(سنووری سروشتی دوو نەتەوەی جیاواز لەیەك جیا دەكەنەوە).[٢] شایەنی باسە ئەم قاموسە ساڵی (١٨٩٠) لەئەستەنبول چاپكراوە و قاموسێكە جێگای بڕوایە و وەكو سەرچاوەیەكی موعتەبەرحیسابی بۆدەكرێت.

بۆ مێژووی كەركوك، وەكو شارێكی مێژوویی، زۆربەی سەرچاوەكان ئاوە دانكردنەوەی شارەكە بۆ مێژوویەكی دووری پێش زاین دەگەرێننەوە ولە هەندێك سەرچاوەدا هاتووە كە لەشاری هەولێریش كۆنترە[٣]، بەڵام ئەوەی لە پێش هەموو شتەكان كەركوك بە قەڵاو نەوتەكەی ناسراوە، دیارە لەبەرئەوەی وەك مەسەلەیەكی سیاسی سەیری نەوتەكە كراوە كێشەی نێوان كورد و دەسەڵاتداریێتی ناوەندی گەورەكردوەو پێش ئەوەی باس لەو ململانێیە بكەین پێویستە بزانین، كە (ساڵی ٥٧٠ پ.ز نەوت لەكەركوك دۆزراوەتەوە و لەشێوەی ئەفسانە باسی لێوەكراوە و، پاش ماوەیەكی دوورو درێژ ئینجا شارەزایانی

---

[٢] ستران عبدالله، رازەكانی تەعریب و راگواستن، سلێمانی ١٩٩٩، ل١٤٧.

[٣] بۆ زانیاری زیاتر سەیری ئەم دوو سەرچاوەە بكە:

ا- زەكی، محمد امین، كوردو كوردستان، چاپخانەی دار السلام بەغدا، ١٩٣١.

ب- الجاف، وریا، كركوك، دراسة سیاسیة واجتماعیة، اربیل، ١٩٩٨.

ج- ئەمنی ستراتیجی عێراق و سێكوچكەی بەعسیان (تەرحیل، تەعریب، تەبعیس) ئەمین قادر مینە، چاپی دووەم، سلێمانی ١٩٩٩.

نـەوت لەگـەڵ دەوڵـەتی عوسمـانیی پـەیمانێکیان مۆرکـردوە، ئـەم پەیمانـەش بـۆ حکومـەتی عـێراق گەڕاوەتـەوە)[٤] پرسـیارێکی تـر، کـە بۆتەگریی نێوان دەسەڵات وکورد بەتایبەتی لەکاتی گفتوگۆدا ئـەویش وەکـو وتمـان کوردێنـی کەرکوکـە، بۆئـەم مەسـە لەیـە جـارێکیتر دەگەڕێینـەوە سـەر سـەرچاوەیەك کەئـەویش قاموسـی ئیعلامـە ئـەو سـەرچاوەیە دەنووسـێت (شەمسـەدین سـامی زانـای بـە ناوبـانگ و مێژوونوسی تورکیش لە کتێبی "قاموس ئەعلام" کەلە سالّی-١٨٩٠- لە ئەسـتەمبوڵ چـاپکراوە، لـەبارەی کـەرکوك دەڵێـت (شـاری کـەرکوك مەرکـەزی ئـەو لیوایەیە کـەپێی ئـەڵێن شـارەزوور و ئەکەوێتە ویلایـەتی موسڵ لەکوردسـتان دا سێ‌چارەکی دانیشـتوانی کوردن و چارەکەکەی تریـان تـورك وعـەرەب و شتیترن)[٥] وەکو لەپێشـەوە ئیشـارەتی پێـدرا کەبونی نەوت، پلەی یەکەم و شوێنی ستراتیژی کەرکوك بەپلەی دووەم گرێـی گفتوگـۆی مێزەکـانی مناقەشـەی گـەرمکردووە و ئەمـەو لـە خـەباتی چەکدارانـەی گەلەکـەماندا، کەسـاڵانێکە کـورد لـە پێنـاوی ڕزگاری نیشتمانیدا دەستی داوەتێ، لە پێش هەموو دۆزەکان کـەرکوك دێت، بۆیـە زۆر ئاساییە نووسـەرێکی عـەرەبی وەکو هـلال نـاجی بڵێـت (نـەوتی کـەرکوك لـە کوردسـتان دا بـوو بـەهۆی ئـەوەی کـە هـەندێ لـە قەومی‌یـە عەرەبـەکان دان بـە مـافی نەتەوایـەتی کـورددا نـەنێن، بـەڵام پێویستە ئەم جۆرە بۆ چوونە تەرە بکرێت. چونکە گەلی عەرەب خاوەنی

---

[٤] هاواری کەرکوك (گۆڤار)، ژمارە (٢)، کانوونی یەکەم ١٩٩٨ ل٣٧.

[٥] کەرکوك و سیاسەتی تەعریب، لەبلاوکراوەکانی دەزگای ڕاگەیاندن، یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، ئازاری ١٩٨٥ ل١٥.

سامانێکی زۆری نەوتە)[٦] ئەمەو مێژووی کەرکوك بۆ کورد بریتی‌یە لە ڕۆژگارە سەختەکان و هەموو حکومەتە یەك لە دوای یەکەکان حیسابێکی تریان بۆ کەرکوك کردووە، کە لەپێش هەموو حیساباتەکان چۆڵکردنی ئەوشارەیە لەکورد، بەتایبەتی ڕژێمی ئێستا، کەهەر لەسەرەتای دامەزراندنیەوە بەبەرنامەیەکی ڕەگەزپەرستانە کەوتە مامەڵەکردن لەگەڵبوونی نەتەوەی کورد لەم شارەدا، بۆیە بۆئەم تێزە باشترە جارێکی تر نامیلکەی(اهداف وغايات)بخوێندرێتەوەکە بەعسیەکان لەساڵی ١٩٤٥دا نوسیویانەو بریتیە لە ڕاسپاردەو بەرنامەکانیانە کەهەڵێنجاوی کۆنگرەی یەکەمینیان سەبارەت بە کەمینەکان و کێشەکانیان کەتیایە بە بەرنامەیەکی ترسناك سەرەتایان گرتووە جائەگەر لەم ڕوانگەیەوە سەیری مێژووی حزبی بەعس لە عێراقدا بکەین کەچی بەرامبەر بەو شارەکردووە؟ ئەوە هەمووی بریتی‌یە لە پیلان و لەناوبردن و ئەنفال و چۆڵکردنی ئەو شارە لەکورد بۆنموونە لەساڵی ١٩٦٣ کە تەنیا بۆماوەی شەش مانگ لەعێراق دەسەڵاتی وەرگرت(بەبیانوی پاراستنی ئەمنی شاری کەرکوك و ناوچە نەوتاوییەکان، کەوتنە ڕوخاندنی هەزاران خانووی کوردی گەڕەکەکانی شۆڕیجە و ئازادی لە کەرکوك دا، هەروەها(٢١گوندیان لەنێوان ناوچەی دبس و کەرکوك ڕاگواست و زیاتر لە(١٥٠٠خێزانی جوتیاری گوندەکانی مامەو، عەلی غیر، شیرناو، قەرەدەرە،عەمشە، قوتان، قەرەهەیبەت،جوان، قوشقایەوکتکە وشانەشێن و مەلای عەبدوڵاو چەندین دێهاتی تریان دەربەدەر کرد و عەشایەری عەرەبیان لەشوێن دا

---

[٦] هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل١٦.

نیشتەجێ‌کردن)[٧] ئەم سیاسەتە دوای هاتنەوەی جارێکی تری بەعسیەکان و چوونەسەر تەختی دەسەڵاتداریتی لەساڵی ١٩٦٨ڕەگەز پەرستانە تروشۆفێنیانەتر کەوتنە بە عەرەبکردنی کەرکوك چونکە دەیانزانی خاڵی حەسمی نێوان خۆیان وبزوتنەوەی ڕزگاریخوازانەی گەلی کوردە، بۆ نمونە لە هەموو گفتوگۆکانی نێوان کورد و دەسەڵاتی مەرکەزیدا لە (١٩٦٢،١٩٦٣، ١٩٦٤، ١٩٦٦، ١٩٧٠، ١٩٧٩، ١٩٨٤، ١٩٩١،)[٨] خاڵی چەقینی گفتوگۆکان شاری کەرکوك بووە، بۆ نموونە بەعسیەکان ئەوەندە لە کەرکوك ترساون لە گفتوگۆی (١٩٧٠-١٩٧٤)یشدا هەرخەریکی تەعریبکردنی کەرکوك بوونە، بۆ نموونە لەدوای بەیاننامەی ١١ی ئازاری ساڵی ١٩٧٠ شدا، لەبری ئەوەی بەندی ١٤ی بەیاننامەکە لەسەر سەرژمێری گشتی جێ‌بەجێ بکەن کەوتنە نەقڵ کردنی هەموو فەرمانبەرە کوردو تورکەکانی دائیرەی سجلی مەدەنی کەرکوك و فەرمانبەری بەعسی عەرەبیان هێنایە شوێنیان)[٩] هەر ئەو چەوسانەوەیە بوو، کە لە ڕاپەڕینەکانی بەهاری ١٩٩١ دا کورد و بزوتنەوە سیاسیە چەکدارەکەی هەوڵیداو بەرنامەی داڕشت کە هەرچۆنێك بێت پێویستە کەرکوکیش بچێتە سەر ناوچە ئازاد کراوەکانی کوردستان ئیتر ئەوە بوو لە بیست و یەکی ئازاردا کەرکوکیش ئازاد کراو هاتەوە باوەشی کوردستان و کوردێنی خۆی سەلماندەوە...

---

[٧] هەمان سەرچاوە، ل١٨.

[٨] باسکار (گۆڤار)، ژمارە (١) لەندەن، هاوینی ١٩٩٨، ل١٣.

[٩] هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل١٩.

ئەم چەند دێڕەی پێشەوە کورتەیەکی زۆر چڕ بوو سەبارەت بە کەرکوك و مێژووەکەی و خاڵە ستراتیژییەکانیو ئەو ناکۆکیانەی تائێستا لەسەری گەرمە.

١-٢ باری ڕۆشنبیریی

سەرەرای ئەم سیاسەتە نادروست و توندانەی دەرهەق بەو شارە کراوە و دەکرێت، بەڵام هەر هەوڵە ڕۆشنبیری و کلتورییەکان هەوڵیان داوە کپ نەبن و بە هەر شێوەیەك بێت سەروەری بۆ شارەکەو کورد تۆمار بکەن، ئەم شارەش وەکو هەموو شارەکانی تری کوردستان، سەرەتای خوێندن و ڕۆشنبیری و نووسین و نووسین کاری لە مزگەوت و حوجرە سەری هەڵداو پانتاییەکی تری بەخشیە شارەکە، ئەو سەرەتایە یەگشتی لەهەموو شوێنەکاندا، باش بۆ ئەدەبیاتو کلتوری کوردی کەوتەوە بۆ کەرکوك بەهەمان جۆر دەروازەیەکە زۆر لە نووسەر و شاعیری پێگەیاندن، کە لەهەموویان دیار تر شێخ ڕەزای تاڵەبانییە، ئەمەو بێجگە لە تەکیەو خانەقاکانی کەرکوك کە زۆر بەناوبانگن لە کوردستان وەك تەکیەکانی، تاڵەبانی، حاجی حەیدەر، شێخ عەبدوڵڵاله شۆرجەو ئەمەو بێجگە لە خانەقاکانی، شێخ ئەحمەدی خانەقاو خادم سوجادە، هەروەها بوونی چەندان خوێندنگەی ئاینیش لەو شارەدا ڕوویەکی تری دابووە باری ڕۆشنبیری، کەئەویش وەکو شارەکانی تری کوردستان بە مەرکەزێکی دیار حیسابی بۆ کراوە، بۆ خوێندن و خوێندەواریو پلەی فەقێیەتی و مەلایەتی خەڵك ڕووی تێکردووە، هەروەها هەر لە کۆنەوە لەم شارەدا گرنگی بەچاپ و چاپخانەو

چاپگـەری دراوە هـەندێك لـەو چاپخانانـە تائێسـتا شـتێكیان لـە دوا بـەجێماوە یـاخود شـوێنەوارەكەیان كوێـر نەبۆتـەوە، یـاخود تائێسـتا كاردەكەن و بەرهەم دەدەن و چالاكی دەنوێنن، بەلاَم دیارە لە بەرنامـەی عوسمانیـەكاندا ئـەو ویلایەتـەش بێبـەش نـەبووە لـەكارو چالاكیـە رۆشنبیریو پەروەردەییەكاندا، كە راستە بۆ بـەرێوەچوونی سیاسـەتی خۆیـان ئـەو كارانـەیان كـردووە، بـەلاَم لەئـەنجامدا نەتـەوە ژێـر دەسـتەكانیش توانیویانـە سـوود لـەو كارانـە وەربگـرن، بـۆ نموونـە(عوسمانیـەكان هـەرزوو چاپخانەیـەكیان لـە شـاری كـەركوك بەناوی((صنائع مكتبی مطبعە سی))دامەزراندبوو..)[10]

یـەكێك لـەو خاسیەتانە كـە چاپخانـە هەیـەتی بەرجەسـتەبووی چالاكی خوێندەواری و رۆشنبیریە، جا بلاَوبوونەوەی چاپخانەش زیاتر ئەو رەوتە بـەرەو پێشـەوە دەبات، كـەركوكیش لـەو بـوارەدا رووێكـی دیاری بۆ خۆی تۆمار كردووە لەو چاپخانەوكە لەكەركوك دا دامـەزراون بریتین لە:[11]

١- چاپخانـەی الولایـة: سـالَی ١٢٩٦ رۆمـی لەسـەردەمی فـەیزی پاشادا دامەزراوە.

---

[10] جاف، وریا، كاروانی رۆژنامەگەری كوردی، هەولێر، ١٩٩٩ ل٧.

[11] بۆ ئەم زانیارانە زیاتر سوود لەم سەرچاوانە بینراوە

ا- الجاف، وریا، كەركوك ل٤١.

ب- الجباری، جبار محمد، تاریخ الصحافة الكردیة فی العراق ص٩٠.

ج- هاواری كەركوك (گۆڤار) ژمارە (٢) ل٤٢.

٢- چاپخانەی الصنائع: لەسەردەمی سوڵتان عبدالحمید لەناو قوتابخانەی (الصنائع السلطانیە) دامەزراوە.

٣- چاپخانەی البلدیة: چاپخانەیەکی کۆنە لەساڵی ١٩٢٦ دامەزراوە دوای شۆڕشی چواردەی تەمموز ئامێری تری بۆ زیاد کراوەو یەکێك لە ئامێرەکان ڕۆژنامەی(کەرکوك)ی پێ چاپکراوە.

٤- چاپخانەی الحوادث: ساڵی ١٩١١ دامەزراوە. ڕۆژنامەی(النجمە)ی پێ چاپکراوە.

٥- چاپخانەی نینوی: ساڵی ١٩٥٣ دامەزراوە، چاپکراوی کلدانی چاپ کردووە

٦- چاپخانەی التشویج: ئەم چاپخانەیە ١٩٥٣ دامەزراوە و دوای شۆڕشی چواردەی تەممووزی ١٩٥٨ ناوەکەی کراوە بە کەرکوك.

٧- چاپخانەی الترقی: ساڵی ١٩٥٣ دامەزراوە، دوایی ناوەکەی کراوە بە(بشیر) کۆمەڵێ کتێب و حیکایەتی کوردی پێچاپکراوە، ئەمەو بێجگە لە چاپکردنی ڕۆژنامەو گۆڤار.

٨- چاپخانەی هیلال ساڵی ١٩٥٥ دامەزراوە، چەندان چاپکراوی بە کوردی و عەرەبی و تورکمانی و ئینگلیزی چاپکردووە.

٩- چاپخانەی الشمال: بەگوێرەی ئەوسا، چاپخانەیەکی نوێ بوو ساڵی ١٩٥٦ دامەزراوە و چەندان چاپکراوی بە کوردی و عەرەبی و تورکمانی و ئینگلیزی چاپکردووە.

١٠- چاپخانەی الجمهوریة: ساڵی ١٩٦٨ دامەزراوە و چەندان کتێب و گۆڤاری چاپ کردووە، کە هەندێکیان بە زمانی کوردی بوون.

١١- چاپخانەی الحکمة: لەبەر ئەوەی ئامێرەکان زۆر کۆن بوون، تەنیا ئیعلانات و چەند کارێکی سادەو بچووکی پێکراوە.

١٢- چاپخانـەی التجـارة: سـاڵی ١٩٧١ دامـەزراوەو ئامێرەکـانی ئەڵمانین، چەندان کتێب و بڵاوکراوەی بە کوردی پیْ چاپکراوە.

بـەڵام سـەردەمی هـەرە زێڕیـن و دیـاری ڕۆشـنبیری کـوردی لـە کـەرکوکدا دوای بـەیانی یـانزەی ئـازاری ١٩٧٠ دەسـت پێدەکـات کـە جوڵانەوەیەکی دیاری بەخۆوە بینی، لە سەرووی هەموویانەوە بە چاو قایمی ئەدیبان لقی کـەرکوکی یـەکێتی نووسـەرانی کورد لـەو شـارەدا کرایـەوە، ئەمـەو بێجگـە لـە کۆمەڵـەی ڕۆشـنبیری کـوردی و کۆمەڵـەی هونـەر و وێـژەی کوردی و ڕێکخراوە جەماوەریـیـە حزبیـەکانیش ڕۆڵـی دیاریـان بینـی لـە رەگ داکوتـانی رۆشـنبیری لـەو شـارەدا، هـەروەها چـەندان تیپـی هونـەری مۆسیقاو شانۆگەریشـی تیایـە دامـەزرا، یـەکێك لـەو چالاکیـە دیارانـەی کـە لـە کـەرکوك دەکـران و تائێسـتاش وەکـو سـەروەریـیەك باسـی دەکرێـت ئـەویش میـهرەجانی یەکـەمی شـیعری کوردیـیـە لـەژێر دروشمـی((سـیعرو نـەورۆزو ئـازار) کەلـە (١٩٧٢/٣/٢٢)چالاکیەکانی بەڕێوە چوو.

هەر لەم ماوەیەدا دەیان کۆڕی ئەدەبی و هونـەری پێشکەشـکران و چەند تەمسیلی و شانۆ گەرییەکیش پێشکەشکران، کە تائێستاکە باس دەکرێن وەك تەمسیلیەکانی ((بەهاری دزراو، مەرەزە)) ئەمەو بێجگـە لـە کردنەوەی چەندان پێشانگای شێوەکاری

ئەو خاڵ و خاسیەت و خاڵبەندییانەی پێشەوە، دەبنە کۆمەڵێ وەڵام بۆ پرسیارەکانی دوایی، کە لەمەڕ باری ڕۆژنامەنووسی کوردی لە کەرکوك دێنە کردن، یاخود دەستە واژەی ئاسایین بۆ پڕکردنەوەی ئەو واتایەن، کە ئایا کەرکوك لەو فەزای ڕۆشنبیریدا چی کردووە و کامە گۆشەی گرتووە.

١-٣ باری ڕۆژنامە نووسیی

لە خاڵەکەی پێشەوەدا،لەبوونی چاپخانە لە شاری کەرکوك، دواین و لە هەندێك حاڵەتیش دواین. کە ئەو چاپخانانە ماوەماوە ڕۆژنامەو گۆڤار و بڵاوکراوەیان پێ چاپ کراوە، بەڵێ بۆ ئەوەی سەرەتایەکی باشتر بۆ بابەتەکەمان داڕێژین. پێویستە لە ڕەوتی ڕۆژنامەگەری کوردی لەو شارەدا بدوێین، کە ئەو گۆڤارو ڕۆژنامە مێژووی سەروەریەکن بۆ شارەکە:

١-ڕۆژنامەی کەرکوك: ڕۆژنامەیەکی هەواڵ بووە، هەفتانە دەرچووە، شارەوانی کەرکوك لە ١٥ی تشرینی دووەمی ١٩٢٦ بەسێ زمان؛ عەرەبی، کوردی، تورکی دەریکردووە، لەسەرەتادا تەنیا بەزمانی تورکی دەرچووە، لە ساڵی پێنجەمەوە(١٩٣٠)دا زمانی کوردیشی بۆ زیاد کراوە، بەڵام لە ساڵی شەشەمدا بەبێ ئەوەی هۆیەکەی بزانرێت کوردیەکەی ئیلغا کراوەتەوە.[١٢]

---

[١٢] تاريخ الصحافة الكردية، ص٣٧.

٢-گۆڤاری شەفەق: گۆڤارێکی ئەدەبی، ڕۆشنبیری، کۆمەڵایەتی، نیو مانگی بووە، بە زمانی کوردی و عەرەبی دەرچووە، یەکەم ژمارەی لە ١٥ی کانونی دووەمی ١٩٥٨ دەرچووە، خاوەنەکەی پلەدارێکی خانەنشین بووە بە ناوی عەبدولقادر بەرزنجی و ژمێریارەکەی عەلی کەمال باپیر ئاغا بووە، دوای دەرچوونی ژمارە دووی ساڵی چوارەمی لە ١٥ی ئابی ١٩٦١ دا گۆڤارەکە بۆ سلێمانی گواستراوەتەوەو ناوەکەشی بۆتە (بەیان) و ئۆرگانی ئاشتیخوازانی سلێمانی بووە[١٣] لە بواری نووسیندا کۆمەڵێ ئەدیبی دیار نووسینیان تیایە بڵاوکردۆتەوە وەك: حەمید عوسمان، عوسمان مستەفا خۆشناو، گۆران، ئیبراهیم ئەحمەد، مارف بەرزنجی، محەمەدی مەلا کەریم و عەبدولسەمەد خانەقا، ئەمەو گۆڤارەکە ئەو ماوەیەی لە سلێمانی بوو_گۆران_ی شاعیر سەرپەرشتی کردووە، شایانی باسە جارێکی تر گواسترایەوە بۆ کەرکوك و ناوەکەشی بۆوە شەفەق، سەرەتای ساڵی ١٩٦٣ بەیەکجاری داخرا.[١٤]

٣- ڕۆژنامەی ئازادی: ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانەی سیاسی بووە، ئۆرگانی حزبی شیوعی عێراق_ لقی کوردستان بووە، یەکەم ژمارەی لە یەکی مایسی ١٩٥٩ دەرچووە، لە هەمان ساڵدا و لە مانگی ئابدا بۆ بەغدا گوازراوەتەوە، (١٥٦) ژمارەی لێ دەرچووەو لە ١٩٦١/٨/٦ دوای ئیلغا کردنەوەی ئیمتیازەکەی وەستا.[١٥]

---

[١٣] هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل٤٧.

[١٤] ئەحمەد، کەمال مەزهەر (دکتۆر)، تێگەیشتنی ڕاستی و شوێنی لەڕۆژنامەنووسی کوردیدا، ل٢٤٢.

[١٥] تاریخ الصحافة الکردیة، ل٥٦.

جەمال خەزنەدار سەبارەت بەم ڕۆژنامەیە دەڵێت:(ئەوەی ئێمە ئاگاداریمان لێ هەیە ئەوەیە ئەحمەد غەفوور و محەمەد کەریم فەتحوڵڵاو محەمەد مەلا کەریم و عەزیز محەمەدو حسێن عارف وعیزەدین مستەفا ڕەسول بەشداری‌یان لە دەرکردنی کردووە)[١٦].

٤- ڕۆژنامەی ڕای گەل: ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانەی سیاسی بووە، بە هەردوو زمانی کوردی و عەرەبی دەرچووە و ئۆرگانی نیشتمانپەروەرە دیموکراسیخوازە پێشکەوتنخوازەکان بووە، خاوەن ئیمتیازو سەرنووسەرەکەی سدیق بلوکینی بووە، یەکەم ژمارەی لە ٦ی ئەیلولی ١٩٥٩ دەرچووە، لەنێوان دوو ساڵدا (٧٢) ژمارەی لێ دەرچووە، دوا ژمارەی لە ١٥ی ئەیلولی ١٩٦١ بلاوبۆتەوە[١٧].

٥- گۆڤاری پێشڕەو: گۆڤارێکی خوێندکاران بووە، لەلایەن یەکێتی گشتی خوێندکارانی عێراق_ لقی کەرکوك دەرچووە، تەنیا سێ ژمارەی لێ بلاوبۆتەوەو یەکەم ژمارەشی لە ساڵی ١٩٦٠ دەرچووە، بە کوردی و عەرەبی و تورکی دەرچووە[١٨].

٦- گۆڤاری باباگوڕگوڕ: لەلایەن یەکێتی قوتابیانی کوردستان لقی کەرکوك لە ساڵی ١٩٧٣ دەرچووە[١٩].

٧- گۆڤاری باوە گوڕگوڕ: یەکێتی خوێندکارانی کوردستان_ لقی کەرکوك لە ساڵی ١٩٨٢ دەریکردووە و زیاتر گرنگی داوە بە خەباتی

---

[١٦] خەزنەدار، جەمال، رابەری ڕۆژنامەگەری کوردی، ل٦٨.

[١٧] تاريخ الصحافة الكردية، ل٥٨.

[١٨] هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل٦١.

[١٩] تێگەیشتنی راستی، ل٢٥٩.

خوێندکاران و بە نهێنی چاپکراوە و بڵاوبۆتەوە. ئەوەی من تەنیا (سێ) ژمارەم بینیوە[20].

٨- گۆڤاری گزنگ: بریتی‌یە لە کۆمەڵێ بابەتی هەمەجۆر، لەلایەن دەستەیەك لە ئەدیبانی کەرکوك و لەژێر چاودێری ڕەزاشوان چاپ و بڵاوکراوەتەوە، لە شاردا تەنیا یەك ژمارەی لێ بڵاو بۆتەوە، ئەوەی ئێمەش لێی دەدوێین ئەم گۆڤارەیە..! شایانی باسە یەکەم ژمارەی لە ساڵی ١٩٧٢ لە چاپخانەی(الشمال) چاپکراوە.

٩- گۆڤاری نێرگز: دەستەیەك لە قەڵەمە دیارەکانی ئەوسای کەرکوك لە کانونی یەکەمی ١٩٨٤ چەپکی یەکەم دەرچووە و نەوێراون بە ئاشکرا ناوی بنێن گۆڤار، دووژمارەیەی لێ دەرچووە بەڵکو هەردوو ژمارەی ناولێنراوە چەپکی یەکەم و چەپکی دووەم، چەپکی دووەمیش ساڵی ١٩٨٥ دەرچووە.

---

[20] ئەرشیفی تایبەتی خۆم.

بەشی دووەم

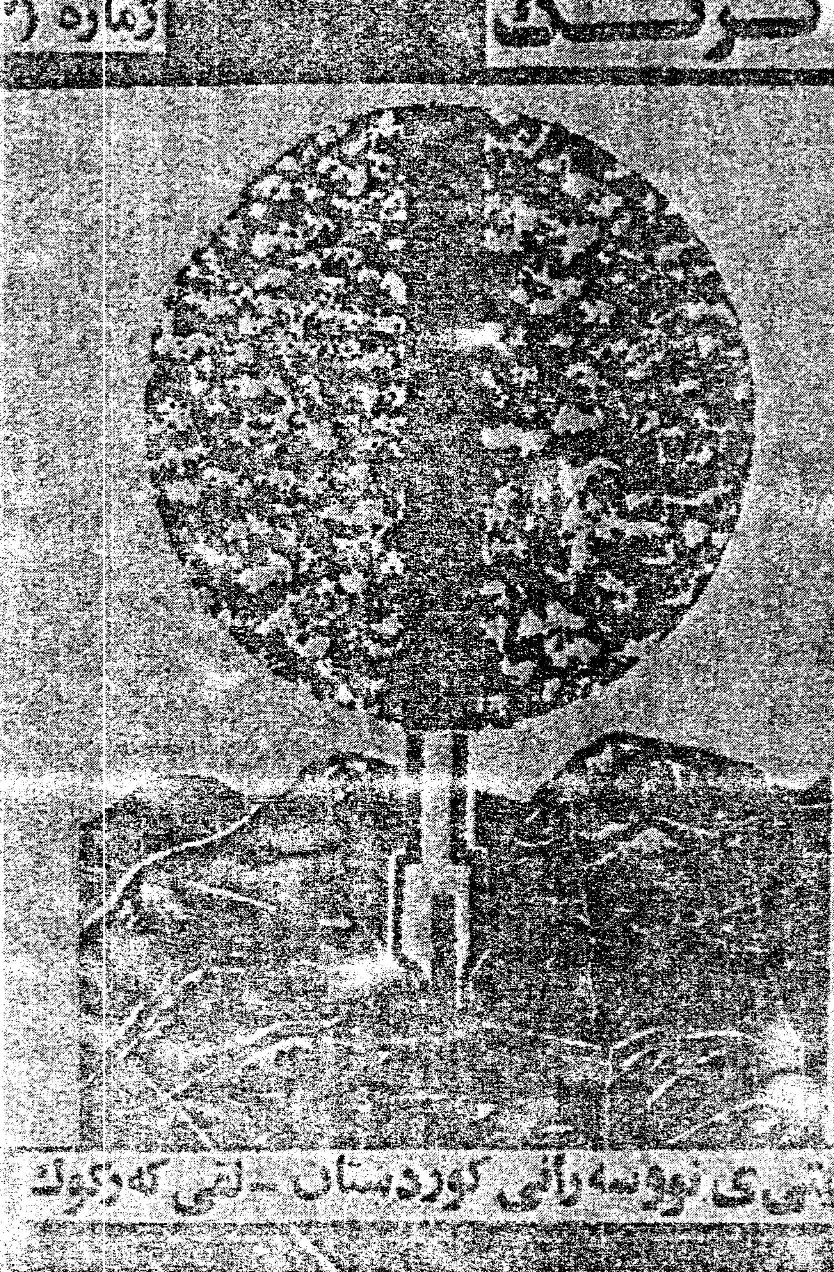
ژمارە
نووسەرانی کوردستان - لقی کەرکوك

گۆڤاری گزنگ لە نێوان سێ قۆناغدا

وەکو لە بەشی یەکەمی ئەم باسەدا ئاماژەم پێدا کە لەشاری کەرکوکدا گۆڤارێك هەبووە بە ناوی(گزنگ)[1] و لە ساڵی(١٩٧٢) چاپ و بڵاوکراوەتەوە لەو ماوەیەدا تەنیا توانرا ئەو ژمارەیە دەربچێت و لە کارکەوت، ئیتر دوای(١٠) ساڵ ئینجا دەست بەکارو چالاکی‌یەکانی کرایەوە ئەویش لەنێو ڕەحمی شۆڕشی نوێ‌ی‌گەلەکەماندا چاوی هەڵهێنا، بۆیە واباشترە گۆڤارەکە بەسەر سێ قۆناغی مێژوویدا دابەش بکەین

---

[1] بێجگە لەم "گزنگ"ە، دوو گۆڤاری تریش هەڵگری ناوی "گزنگ"ن.

ا- گۆڤاری گزنگ: لەلایەن لیژنەی قوتابیانی دواناوەندی ئێوارانی سلێمانی دەرچووە و گۆڤارێکی وێژەیی‌و خوێندەواری و کۆمەڵایەتی قوتابیان بووە، ژمارەی یەکەمی لەساڵی ١٩٥٩ بڵاوبۆتەوە.

ب- گۆڤاری گزنگ: لەلایەن لیژنەیەك لەمامۆستایانی قوتابخانەی (مەنار)ی کوڕانەوە لەسلێمانی دەرچووە، زیاتر گرنگی بەکاروباری خوێندکاران‌و ئەدەب داوە، بەزمانی کوردی‌و عەرەبی بابەتی بڵاوکردۆتەوە، یەکەم ژمارەی لە ١٩٦٧/٥/٥دا بڵاوبۆتەوە.

ج- گزنگ: گۆڤاری ئەدەبی‌و ڕۆشنبیری ئیسلامی بووە، یەکەم ژمارەی لەکۆتاییەکانی ساڵی ١٩٧٢ دەرچووە، شوێنی دەرچوونی دیارنیە.

د- گزینگ: ئەم ناوەش نزیکە لەگزنگ، گۆڤارێکە لەئەوروپا چاپ و بڵاودەکرێتەوە ژمارە (٢٠)ی ساڵی ١٩٩٧ی بینراوە.

٢-١ قۆناغی یەکەم -

قۆناغی ئاشکرای گۆڤارەکە

ئێمە بڵێین و نەڵێین دوای جاڕی بەیانی(١١)ی ئازاری(١٩٧٠) کورد بە گشتی کەوتە قۆناغێکی ترەوە لە چوار ساڵی گفتوگۆکانی نێوان شۆڕش و حکومەتی مەرکەزیدا توانرا ئەو ماوەیە چەندان کارو چالاکی ئەنجام بدرێت کە زۆربەیان لە ئەنجامدا بەیاش بۆ مێژووی کورد گەڕاونەتەوە. لەو چوار ساڵەدا، کە کورد سوکە دەسەڵاتێکی لە کوردستاندا هەبوو، توانرا یەك ژمارە لەگۆڤاری ((گزنگ)) دەربکرێت، راستە لە وتەی ئەم ژمارەیەدا نووسەرانی کەرکوك کۆمەڵێ پەیمانیان داوە، کە ئومێدیان وابووە ژمارەی تریشی لێدەربکەن، بەڵام بەداخەوە، دیارە ئەم چالاکیەش وەکو چالاکیە کوردییەکانی تر لەم شارەدا نە توانراوە پەیامی خۆی بباتە سەر، دیارە هۆیەکەشی چی بووە. لەو وتەیەدا هاتووە و شەرحێکی حاڵی ئەم گۆڤارەمان بۆ دەکات((ئەم کۆمەڵە بەرهەمە کە لەباوەشی گزنگ دایە کۆکراوەتەوەو خراوەتە پێش چاوی خوێنەرانی کورد لە هەموو سوچێکی کوردستانا باکورەی کاری وێژەیی نووسەرانی کوردە لە کەرکوك، بە زۆریش بەشدارەکانی ئەندامن لە یەکێتی نووسەرانی کورد لەگەڵ ئەمەش هەموو ئەم بیرو باوەڕو تێبینیانەی کەلەنووسین و هۆنراوەو چیرۆکەکاندا دەرئەکەوێ

خاوەنەکانیان لێی بەرپرسیارن.. [٢] زۆربەی بابەتەکانی[٣] ئەم ژمارەیە بریتین لە دەقی شیعری و چیرۆك لە زۆر سەرچاوەدا واهاتووە، کە ئەم گۆڤارە لەلایەن لقی کەرکوکی یەکێتی نووسەرانی کورد- ەوە چاپ و بڵاو کراوەتەوە، بەڵام لە هیچ شوێنێکی ئەم ژمارەیەدا بە ڕاشکاوانە ئەمە نەنووسراوە، ڕاستە ئەم گۆڤارە لقی کەرکوك دەریکردووە، بەڵام بەگوێرەی زۆر پێشبینی سانسۆری دەسەڵاتی بەعس نەیهێشتووە ناوی لقی کەرکوکی بەسەرەوە بێت، هەربۆیە لەسەری نووسراوە لە ئامادەکردنی(رضاشوان).

چۆن باسی ئەم گۆڤارەکراوە

لەم دێرانەی دادێ، چەند سەرچاوەیەك دێنینەوە، کە چۆن لەم گۆڤارە دواون، بە تایبەت لەو شێوە بیبلیۆگرافیایانەی کە لەسەر ڕۆژنامەگەری کوردی کراون.

١- ڕابەری ڕۆژنامەگەری کوردی:[٤]

گزنگ: گۆڤارێکی ئەدەبی‌یە لەلایەن یەکێتی نووسەرانی کوردلقی کەرکوك دەردەچێ لە ژێر چاودێری ڕەزاشوان: ژمارە یەکی لەمانگی نیسانی ١٩٧٢ دەرچووە.

٢- تاريخ الصحافة الكردية في العراق:[٥]

---

[٢] گزنگ (گۆڤار) ژمارە (١)، کۆمەڵە بەرهەمێکی هەمە ڕەنگەی نووسەرانی کەرکوکە، کەرکوك، ١٩٧٢، ل٣.

[٣] لەبەشێکی سەربەخۆی ئەم لێکۆڵینەوەدا، ناوی بابەتەکان بەشێوەی بیبلیۆگرافیا دەنووسینەوە.

[٤] خەزنەدار، جەمال، ڕابەری ڕۆژنامەگەری کوردی، ١٩٧٣، ل١٢٥.

مجلەگزنگ(البزوغ) مجموعة انتاج منوعة اصدرها اتحاد ادباء الاكراد- فرع كركوك باللغه الكردية بشكل المجلة، حيث صدر العدد الاول منها في ٥-٣-١٩٧٢ وساهم في تحريرها ادباء وكتاب مدينه الذهب الاسودوطبعت في مطبعة(الشمال)

٣- ((تێگەیشتنی ڕاستی)):[٦]

((گزنگ)) کەرکوك، ژمارە یەکی نیسانی ١٩٧٢ ، یەکیەتی نووسەرانی کورد لقی کەرکوك دەری دەکرد.

٤- کاروانی ڕۆژنامەگەری کوردی:[٧]

گۆڤاری گزنگ: گۆڤارێکی ئەدەبی‌یە، یەکێتی نووسەرانی کورد_ لقی کەرکوك بڵاوی دەکردەوە. تەنیا یەك ژمارەی لێ دەرچوە ئەویش لە مانگی نیسانی ساڵی ١٩٧٢ ئیتر ڕاوەستا بە هۆی ئەو بارە نالەبارەی بەسەر شاری کەرکوکدا تێپەڕی بەتایبەتی بەربەرەکانی کوردی ناو کەرکوك لەلایەن کار بەدەستانی حکومەتەوە.

٥- هاواری کەرکوك _ژمارە(٣)[٨]

گۆڤاری گزنگ: لەلایەن کۆمەڵێك لە ئەدیب و نووسەرانی شاری کەرکوك دەردەچوو، یەکەمین ژمارەی لە ١٩٧٢/٢/١٥ بڵاوکرایەوە.

---

(٥) الجباری، جبار محمود، تاریخ الصحافة الكردية في العراق، بغداد، ١٩٧٥، ص٧٧.

(٦) ئەحمەد، کەمال مەزهەر (دکتۆر) تێگەیشتنی ڕاستی و شوێنی لەڕۆژنامە نووسی کوردی‌دا، بەغدا، ١٩٧٨، ل٢٥٦.

(٧) جاف، وریا، کاروانی ڕۆژنامەگەری کوردی، هەولێر، ١٩٩٨، ل٨٦.

(٨) هاواری کەرکوك (گۆڤار) ژمارە (٢) هەولێر کانوونی یەکەمی ١٩٩٨، ل٤٤.

وەکو لە پێشەوە وتم سەرچاوەی تریش هەن کە لەسەر ئەم ژمارەیەی گزنگ_ یان نووسیوە. ئێمە تەنیا وەکو نموونە تەنیا لەبەر ئەم چەند سەرچاوەیەدا هەڵوەستەمان کرد، ئەوەی کە پێویستە لەم پێنج سەرچاوەیەدا پرسیار بکرێت، ڕۆژی دەرچوونی گۆڤارەکەیە، کە لە هیچ شوێنێکی نەهاتووە، کەلە فلاّن ڕۆژدا دەرچووەو بلاّوکراوەتەوە، لە چ شوێنێکیشی نەنووسراوە، کە لقی کەرکوکی یەکێتی نووسەرانی کورد دەریکردبێت

٦- بیلۆگرافیای ڕۆژنامەگەری کوردی[٩]

گزنگ: گۆڤاری یەکێتی نووسەرانی کورد لقی کەرکوك بوو، یەکەم ژمارەی لە نیسانی ١٩٧٢ دەرچووە، پاش دەساڵ وەستان، ژمارە(٢)ی لە شاخ و ساڵی ١٩٨٢ دەرچووە، ژمار(١٧)ی لە کانونی یەکەمی ١٩٩١ بە(١٢٠) لاپەڕە دەرچووە.

-٢ قۆناغی دووەم

قۆناغی نهێنی گۆڤارەکە

کاروانی گۆڤاری گزنگ دوای دەساڵ وەستان یەکەم دەستی بەدەرکردن کردەوە، بەلاّم ئەمجارە چووە قۆناغی نهێنییەوەو لە نێو

---

[٩] تەنیا، ئیسماعیل، بیبلیۆگرافای ڕۆژنامەگەریی کوردی (١٩٧٥ - ١٩٩٣) هەولێر، ١٩٩٨، ل٢٢.

سەنگەری پێشمەرگەی شۆڕشی نوێی گەلەکەماندا چاوی هەڵهێناوە، زۆر جار ئەویش وەك پێشمەرگە چۆتە جەولەو کەوتۆتە کەمینی دوژمنانەوە و گەلێك جاریش ڕژێم قەسفی کردووە، بەڵام ئەمجارە هەڵگری پەیامی یەکێتی نووسەرانی کوردستان -لقی کەرکوك بووە، واتە بە ئاشکرا نووسراوە گۆڤاری ئەو یەکێتییەیە. نەك وەك ژمارەی یەکەمی تەنیا نووسرابێت. کۆمەڵێ نووسەری کورد لە کەرکوك دەریدەکەن.

پێشەکی پێویستە بپرسین بۆ یەکێتی نووسەرانی کوردستان نەك یەکێتی نووسەرانیکورد؟ بەپێی بڕیاری ٤٨٤ ی ڕۆژی ١٩٦٩/١٠/٩ وەك بڕیاری مافی ڕۆشنبیری بۆ گەلی کورد، ڕێگادرا یەکێتی نووسەرانی کورد پێك بێت، کە دەقی بڕیارەکە دەڵێت(نووسەرانی کورد مافی ڕەوای خۆیانە کە یەکێتیەك بۆ خۆیان ڕێك بخەن) ئیتر بۆ ئەم مەبەستە چەند نووسەرێکی کورد داوایەکیان پێشکەش کردو وەزارەتی ناوخۆش بە گوێرەی نووسراوی ژمارە٤٠٥ی ڕۆژی ١٩٧٠/٢/٩ ڕەزامەندی لەسەر داوەکەدەربڕی بەمجۆرە یەکێتی نووسەرانی کورد دامەزرا_ ئەو یەکێتییە بەهەر شێوەیەك بێت توانی مقاوەمەتی دەسەڵاتی بەعس بکات و پەیامی خۆی بگەیەنێت تا ڕۆژی ١٩٨٣/٨/٩ بە گوێرەی نوسراوی ژمارە ١٧٩٨ بەعس داوای دەکات کە(نقل کافە موجوداتکم والتزاماتکم الی الاتحاد المزکور) ئەو هەڵوەشانەوەیەی یەکێتی نووسەرانی کورد چەند ساڵێك بوو گیرۆدەی ببوو، بەڵام مقاومەتی نووسەرانی کورد هەر بەردەوام بوو تالەژێر فشاردا بارەگاکانیان پێ داخستن تایبەنە بەشێك لە

یەکێتیئەدیبان و نووسەرانی عێراق،لەسەر ئەم ئەساسە لەنێو سەنگەری پتەوی شۆڕش نوێی گەلەکەماندا نووسەرانی پێشمەرگە لە٥/١٢/١٩٨٠ لیژنەیەکی ئامادەکردنیان پێك هێناو جاڕی یەکێتی نووسەرانی کوردستان_(١٠)یان دا. ئەوەبوو بۆ زیاتر گەیاندنی دەنگیان بە پێشمەرگەو شارەکان بڕیاریان دا، گۆڤارێکی مەرکەزی دەربکەن بەناوی(نووسەری کوردستان) لقەکانیش گۆڤار بۆ خۆیان دەربکەن. ئەوەبوو لقی کەرکوك_ گۆڤاری(گزنگ)(١١) یان دەرکرد لەم کاروانەدا، گۆڤارەکە چۆتە قۆناغێکی ترەوە ئەویش قۆناغی نهێنییە. کەتیایە(١٤) ژمارەی لێ چاپ و بلاوبۆتەوە. ئەمەو بێجگە لە سێ پاشکۆ، بەناوی(گزنگی بچووکان)و پاشکۆیەکیش بەناوی(شانۆ)، دەستەی نووسەرانیگۆڤارەکە وەکو وەفایەك بۆ ژمارەکەی ساڵی(١٩٧٢) لە شاخ لە ژمارە(دوو)ەوە دەستیان پێکردۆتەوەو خۆیان بەدرێژە پێدەری ئەو گۆڤارە زانیوەو ئەوتاقە ژمارەیەیان لەبیر نەکردووە، یەکەم ژمارەی ئەم قۆناغەی گزنگ کەدەکاتە دووەم ژمارە لە ساڵی ١٩٨٣ چاپ وبلاوکراوەتەوە و تا ساڵی ١٩٨٩ بەردەوام بووەو ژمارەکانی بەگشتی گەیشتۆتە ژمارە(١٥).

---

(١٠) بۆزیاتر شارەزابوون لەسەر ئەم بابەتە بنۆڕە ئەم کتێبە
– ئەحمەد، نەوزاد عەلی، یەکێتی نووسەرانی کورد یان یەکێتی نووسەرانی کوردستان، شەقلاوە، ١٩٩١(کاتی خۆی بەناوی –گردوان– بلاوم کردۆتەوە).
(١١) لقی هەولێریش گۆڤاری "نووسەری نوێ" یان دەردەکرد بەداخەوە تەنیایەك ژمارەی لێ چاپ و بلاوکرایەوە.

٢-٣ قۆناغی سێیەم

گزنگ_ی دوای ڕاپەڕین

ڕاپەڕینی گەلەکەمان لە بەهاری ١٩٩١ گەلێك گوتاری تازەی هێنایە ئاراوەو گەلێك کێشەو مەسەلەی خستە دیوێکی ترو دەسەلاتی گواستەوە بۆ کورد، ئیتر لەسەر ئەم بنەمایە پانتاییەکی‌تر بۆ باری ڕۆژنامەگەری کوردی چێبوو، گۆڤاری"گزنگ"یش چووە قۆناغێکی ترەوەو دووژمارەی تری خستە سەر خەرمانەی ژمارەکانی تری کەهەڵگری ژمارە(١٦)و (١٧) بوون. لەپێشەکی ژمارە(١٦)دا بەناوی وتەی ژمارە لە پەرەگرافێکدا هاتووە:(ڕۆژگار تێپەڕین و گزنگ هات ژمارەیەك و دوو زیادیان کرد و ژمارەیان بوو بە((١٥)) هەر بەوەشەوە نەوەستاو سێ ژمارەی ((گزنگی بچووکان))و ژمارەیەکی تایبەت بە شانۆ دەرچوون و هەر ژمارەیەك لەم ژمارانە بۆ خۆی داستانی کاروانی خەباتی گزنگی هاوشانی خەباتی گەل دەگێڕنەوە... ل٥) لەسەر ڕووبەرگی ژمارە (١٦)دا نووسراوە (گزنگ: گۆڤاری یەکێتی نووسەرانی کوردستان لقی کەرکوك و لە ئەیلولی ١٩٩١ چاپ وبلاو بۆتەوە.) بەلام لەسەر ڕووبەرگی ژمارە (١٧) دا نووسراوە (گزنگ گۆڤاری یەکێتی نووسەرانی کورد_ لقی کەرکوك_ە) کە ئەم ژمارەیە لە کانونی یەکەمی ١٩٩١ چاپ وبلاو بۆتەوە، ڕاستە دوای ڕاپەڕین نووسەرانی کورد هەموویان لە ژێر ئالای یەکێتی نووسەرانی کوردستان کاریان دەکردو هەر ڕۆژانی ڕاپەڕیندا، لەژێر چاودێری دەستەی بەڕێوە بەری ئەو یەکێتیەدا، هەرشارەو کۆبوونەوەی خۆی کرد و دەستەیەکی بەڕێوەبەری کاتی بۆلقەکانیان هەڵبژارد، یاخود دەست نیشان کرد تاخۆیان بۆکۆنگرەی گشتی ئامادەبکەن، ئیتر بۆژمارە(١٦)لەسەری نووسراوە یەکێتی نووسەرانی کوردستان؟ ژمارە(١٧) یش لەسەری نووسراوە یەکێتی نووسەرانی کورد؟ کەلە نێوان ئەودوو ژمارەیەدا کۆنگرەی نووسەران بەناوی کۆنگرەی ڕاپەڕین لەمانگی تشرینی

یەکەمی ١٩٩١ لە شارۆچکەی شەقڵاوە بەستراو ناوی یەکێتی نووسەران کراوە بە یەکێتی نووسەرانی کورد.

لەکۆتاییدا پێویستە ئەوە بڵێین کە "گزنگ" لە (١٩٧٢)تا ١٩٩١(١٧) ژمارەی لێ بڵاوبۆتەوە لەدوای ژمارە(١٧)ەش هیچ دەنگ و سەدایەك نیە کە بەردەوام بوونی بسەلمێنێ

بەشی سێیەم

بیبلیۆگرافیای گۆڤارەکە

چەند زانیاریەکی تر.

بێجگە لەو زانیاریانەی لەمەڕ گۆڤاری گرنگ خستمانە ڕوو، پێش چوونە نێو بیبلیۆگرافیای بابەتەکان و بیبلیۆگرافیای ناوەکان، چەند زانیاریەکی تریش دەخەینە ڕوو، تاببنە پاڵپشتێکی تر بۆ لێکۆڵینەوەکەو باشتر گۆڤارەکە ڕۆشنتر ببێت.

- هێشتا کاتی یاسایی و وەکو عادەتێکیش بە بەری وەماوە ناوە نهێنیەکانی نووسەرانی دوو تویّی گۆڤارەکە ئاشکرا بکەین، ئەگەر نا ئاشکراکردنی ناوەکان ئاسانە.
- ئەو بەرێزانەی زیاتر ئەو سەرەوەرییە مەزنەیان بۆ گۆڤارەکە تۆمارکرد بەرێزان (حەمەکەریم عارف، محمد موکری، ئەحمەد عارف)ن کەبێ ئەندازە خەمخۆری تەمەنی گۆڤارەکەن، بەتایبەتی لەزەمەنی شاخدا، واتە لە ژمارە (٢ تا ١٥) هەروەها لە دووژمارەکەی دوای راپەرینیشدا ڕۆڵیان بەرچاوە، بەڵام ژمارە (یەك) لەژێر چاودێری بەرێز ڕەزا شوان دابووە.

- تەنیا ژمارە یەك بەكاغەزی بۆری رۆژنامە چاپكراوە بەلام ژمارەكانی تر هەموویان كاغەزەكەیان سپی‌یەو ئینجا یان ٨٠ غم یاخود ٧٠ غم.
- وەكو چاپ و چاپخانەو یارمەتیدان، یەكێتی‌ی نیشتمانی‌ی كوردستان بێ ئەندازە یارمەتی گۆڤارەكەی داوە، بەلام نابێت رۆڵی حزبی دیموكراتی كوردستانی ئێران و حزبی سۆسیالیستی كوردستان- یش لەبیر بكرێ، كەلە رووی مەوادی چاپەوە بەگوێرەی توانا درێخیان نەكردووە.
- تەنیا بەرگی ژمارەیەك دوورەنگە، بەلام ژمارەكانی تر تەنیا یەك رەنگ بەكارهاتووە.
- كارە هونەرییەكان زۆربەیان هونەرمەند رەمزی قوتبەدین كاری تیایا كردووە، بەتایبەتی هێڵكاری و مۆنتیڤەكانی ناوەوە، خەتەكانیش هەندێك جار خۆشنووسی جوانەمەرگ بەكر حسین نووسیویەتی.
- بەرگ، زۆربەیان هونەرمەند رەمزی قوتبەدین یاخود هونەرمەندشوان كێشاویەتی.
- لە تایپكردنی بابەتەكاندا زیاتر تایپی ئاسایی و تایپی بی ئێم و برازەر بەكارهاتووە.
- لەبەر مامەڵەی دیكتاتۆرییانەو نادیموكراسیانەی دەسەلاتی بەغدا، زۆربەی بابەتەكان بەئیمزای ناوی نهێنی بلاوكراونەتەوە بەتایبەتی ئەوانەی لەشارەكان بابەتیان بۆ دەنارد.

کورتەیەك سەبارەت بە گۆڤارەکە

- ژمارە یەك، ١٩٧٢، ٨٠ لاپەڕە، ١٥ x ٢١ سم لەچاپخانەی شیمال – کەرکوك چاپکراوە.

- ژمارەدوو، ئاداری ١٩٨٣، (١٠٤) لاپەڕە، ١٦,٥ x ٢١ سم لەیەکێك لە چاپخانەکانی یەکێتی‌ی نیشتمانی‌ی کوردستان چاپکراوە.

- ژمارە سێ، ئابی ١٩٨٣، (٩٢) لاپەڕە، ١٦,٥ x ٢١ سم لەیەکێك لە چاپخانەکانی یەکێتی‌ی نیشتمانی‌ی کوردستان چاپکراوە.

- ژمارە چوار، ئایاری ١٩٨٤، (١٠٤) لاپەڕە، ١٦,٥ x ٢١ سم لەیەکێك لە چاپخانەکانی یەکێتی‌ی نیشتمانی‌ی کوردستان چاپکراوە.

- ژمارە پێنج، حوزەیرانی ١٩٨٤، (١٠٦) لاپەڕە، ١٦,٥ x ٢١ سم لەیەکێك لەچاپخانەکانی یەکێتی‌ی نیشتمانی‌ی کوردستان چاپکراوە.

- ژمارە شەش، کانوونی یەکەمی ١٩٨٤، (١٠٤) لاپەڕە، ١٦,٥ x ٢١ سم، لەچاپخانەی شەهید ئیبراهیم عەزۆ – ی.ن.ك چاپکراوە.

- ژمـاره حـەوت، كـانوونی دووەمـــی ١٩٨٥، (١٠٤) لاپـەڕە، ١٦,٥ x ٢١ سـم، لەچاپخانـەی شـەهید ئیـبراهیم عـەزۆ- ی.ن.ك چاپكراوە.
- ژمارە هەشت، دەستمان نەكەوت.
- ژمـارە نـۆ، ئـاداری ١٩٨٥ (٩٢) لاپـەڕە، ١٦,٥ x ٢١ سم، لەچاپخانەی شەهید ئیبراهیم عەزۆ- ی.ن.ك چاپكراوە.
- ژمارە دە، مایسـی ١٩٨٥ (١٠٠) لاپـەڕە، ١٦,٥ x ٢١ سم، لەچاپخانەی شەهید ئیبراهیم عەزۆ- ی.ن.ك چاپكراوە.
- ژمـارە یـانزدە، حوزەیرانـی ١٩٨٥، (١٠٠) لاپـــەرە، ١٦,٥ x ٢١ سم، لەچاپخانەی شەهید عبدالخالق معروف- ی.ن.ك چاپكراوە.
- ژمارە سیانزدە، دەستمان نەكەوت.
- ژمـــارە چـــواردە، كانوونییەكـــەمی ١٩٨٥، (١٠٨) لاپەڕە، ١٦,٥ x ٢١ سم، لە چاپخانەی شەهید عبدالخالق معروف- ی.ن.ك چاپكراوە.
- ژمـــارە پـــانزدە، نیســـانی ١٩٨٩، (١٠٠) لاپـــەرە، لەچاپخانەی شەهید عبدالخالق معروف- ی.ن.ك چاپكراوە.
- ژمـارە شـانزدە، ئـەیلولی ١٩٩١، (١١٢) لاپـەڕە، ١٧ x ٢١سم، ناوی چاپخانەی بەسەرەوەنیە.
- ژمارە حەڤدە، كانوونی یەكەمی ١٩٩١، (١٢٠) لاپـەڕە ١٧ x ٢٠ سم، ناوی چاپخانەی بەسەرەوەنیە.

کورتکراوەی چەند وشەو زاراوەیەك

س: ساڵ

ژ: ژمارە

ئا: ئامادەکردن

و: وەرگێڕان

ل: لاپەڕە

سم: سەنتیمەتر

بیبلیۆگرافیای بابەتەکان

شیعری کوردی

- ا -

١- ئاوابوون، کەریم دەشتی، ژ-١٧، ١٩٩١، ل٨٣ - ٨٤.

-ب-

٢- باخی ئەستێرە سوورەکانیان بەخوێنی گەشیان ئاودا، شەهاب عثمان، ژ-٢، ١٩٨٣ ل ٤٨-٥٠.

٣- بەرزبوونەوە، بەکر پشدەری، ژ- ١٦، ١٩٩١ ل ١٠٦-١٠٧.

٤- بروسکە، پۆلا، ژ-١٠، ١٩٨٥، ل٥٣-٥٤.

٥- بۆ هەڵۆکەی سەکەوتوو، سابیر، ژ-١٥، ١٩٨٩ل ٦٧ - ٧١.

٦- بیرورا، شێرکۆ بێکەس، ژ- ١٧، ١٩٩١ ل ٨٢.

-پ-

٧- پاشەرۆژ، دلاوەر مەحمود، ژ-١٢، ١٩٨٥ ل٦١.

٨- پرس، نجیبە ئەحمەد، ژ-٦، ١٩٨٤، ل٩١.

٩- پۆیلانە، سەلام، ژ-١٢، ١٩٨٥ ل٦٢-٦٣.

١٠- پێنج ئەستێرە، سەعدوڵلا پەرۆش، ژ-٣، ١٩٨٣ ل٦٥-٦٨.

١١- پێنج خشتەکی یەکی بڵاونەکراوەی غالیب لەسەر غەزەلێکی صافی، ئەبوبەکر شاخی، ژ-١٤، ١٩٨٥ ل١٠٦-١٠٨.

-ت-

١٢- تەقینەوە، کەساس جەباری، ژ-١٧، ١٩٩١ ل٨٩.

١٣- تۆمارە یادی پێشمەرگەیەك، جەوهەر کرمانج، ژ-٢، ١٩٨٣، ل٦١-٦٧.

-چ-

١٤- چەپکێ نێرگز، عبدالله کەریم مەحمود، ژ-٩، ١٩٨٥ ل٦٨.

١٥- چوار دیواری بێ سێبەر، عبدالسلام محمد، ژ-١، ١٩٧٢ ل١٩-٢٢.

-خ-

١٦- خەوزڕانی شاعیر، بێچار، ژ-١٠، ١٩٨٥ ل٥٥-٥٦.

١٧- خەونە تاڵەکان، شێرکۆ بێکەس، ژ-١٧، ١٩٩١ ل٨٢.

١٨- خۆری زیندان، دلاوەر مەحمود، ژ-٤، ١٩٨٤ ل٩٤.

١٩- خوێنەباجی سەرکەوتن، ئەحمەد عارف، ژ-٢، ١٩٨٣، ل٩٨-٩٩.

-ح-

٢٠- حەبەرەش، پەیمان، ژ-١٥، ١٩٨٩ ل٨٠-٨٤.

-د-

٢١- داستانا گوندی ژاران، فەوزیە دۆسکی، ژ-٧، ١٩٨٥ ل٦١-٧٢.

٢٢- داستانی ساتی، ئەبوبەکر شاخی، ژ-١٥، ١٩٨٩، ل٧٥-

.٧٩

٢٣- داستانی وولاتی ژان، سەلام، ژ-١٥، ١٩٨٩، ل٦٢-٦٦.

٢٤- دلۆپی خوێن، هاوری س، ژ-٣، ١٩٨٣، ل٦٩-٧١.

٢٥- دڵ نیایی، خەلیل خوێناوی، ژ-١، ١٩٧٢، ل٧٥.

٢٦- دوو پارچـە شـیعر، نەجیبـە ئەحمــەد، ژ-٧، ١٩٨٥، ل٧٩-٨٠.

٢٧- دووکۆپلە شیعر، عزالدین گەلۆزی، ژ-١٦، ١٩٩١، ل١٠٤.

٢٨- دووریـت گڕەودەمسـوتێنێ، ئەحمـەد عـارف، ژ-١١، ١٩٨٥ ل٥١-٥٣.

٢٩- دووریان، جوامێر، ژ-٤، ١٩٨٤، ل٨٦-٨٨.

٣٠- دوو هۆنراوە، مەوجود سامان، ژ-١٤، ١٩٨٥، ل١٠٤-١٠٥.

٣١- دۆران، جەوهەر کرمانج، ژ-١٤، ١٩٨٥، ل٩٠-٩٦.

٣٢- دیوی دووەم لەکاسێتی هەنگاو... مێژوو، عثمان شەیدا، ژ-٧، ١٩٨٥ ل٥٩-٦١.

-ز-

٣٣- زەنگـی کـاروان، حسـێن امـین شـارەزووری، ژ-١، ١٩٧٢ ل٧٨-٧٩.

٣٤- زەوقێکی کامڵ نەبوو، سابیر سدیق، ژ-١٧، ١٩٩١، ل٨٧-٨٨.

-س-

٣٥- سـترانەکا زەلال، ... ژزیندانـەکا شـێلی، مۆید طیـب، ژ-٤، ١٩٨٤ ل٨٩-٩٢.

٣٦- سروودی دایك، عبدالله کریم محمود، ژ-١٠، ١٩٨٥، ل٧٩-

.٨٠

٣٧- سروودی پێشمەرگە، پەرۆش، ژ-٩، ١٩٨٥ ل٥٩-٦١.

٣٨- سروودی ڕێبواری خەبات، ئەبوبەکر شاخی، ژ-١٠، ١٩٨٥، ل٥٧-٥٩.

٣٩- سروەبای ڕازێکی نامۆ، ژاڵەخان، ژ-١٥، ١٩٨٩، ل٧٢.

٤٠- سمتنا تاریا ئەڤینێ، ئەحمەد قەرەنی، ژ-٩، ١٩٨٥ ل٦٢-٦٧.

٤١- سێ دیمەنی گەروی ئازار، فەرمان نەبەرد، ژ-١، ١٩٧٢، ل٤٩-٥٠.

٤٢- سێ هۆنراوە، ابوبکر خۆشناو، ژ-٥، ١٩٨٤، ل١٠٣-١٠٤.

-ش-

٤٣- شەکراوی تاڵ، ك، ژ-١٥، ١٩٨٩، ل٧٣-٧٤.

٤٤- شیرین- فخرالدین محی الدین، ژ-٦، ١٩٨٤، ل٩٣-٩٤.

-ق-

٤٥- قوربانی تۆزی ڕێگەتم ئەی بادی خۆش مرور، غریب، ژ-٥، ١٩٨٤ ل٩٣-٩٧.

-غ-

٤٦- غەرەسەر، عبدالکریم دەشتی، ژ-٧، ١٩٨٥ ل٧٤-٧٨.

-ك-

٤٧- کاروانی خەبات، شێرکۆ کتکەیی، ژ-١٠، ١٩٨٥، ل٧٨.

٤٨- کەرکوك، محسن ئاوارە، ژ-١٧، ١٩٩١، ل٨٥.

٤٩- کەکۆ... دایکامە، سەعید، ژ-٦، ١٩٨٤، ل٩٥-٩٦.

٥٠- کـەمرۆڤێ شـەهید دەبـێ، ئەحمـەد عـارف، ژ-١٤، ١٩٨٥، ل١٠٠-١٠٣.

٥١- کچە خرپنەکە، هیشام کەسنەزانی، ژ-١، ١٩٧٢، ل٥٧-٥٨.

٥٢- کسپە، سابیر سدیق، ژ-١٦، ١٩٩١، ل١٠١-١٠٢.

٥٣- کراسەکی سور، سیامەند، ژ-٩، ١٩٨٥، ل٥١-٥٥.

٥٤- کوڕی چیا، دلۆڤان، ژ-١٢، ١٩٨٥ ل٦٤.

٥٥- کۆچ، پەیمان، ژ-٥، ١٩٨٤ ل١٠٠-١٠٢.

٥٦- ك، ئەنوەر شاکەلی، ژ-٢، ١٩٨٣، ل٣٨-٣٩.

-گ-

٥٧- گەلەگورگ، دلاوەر مەحمود، ژ-٥، ١٩٨٤، ل٩٨-٩٩.

٥٨- گۆرانییەکی داواکراو، جوامێر، ژ-٥، ١٩٨٤، ل٨٩-٩٢.

٥٩- گوڵەگونم، شێرۆ، ژ-٧، ١٩٨٥، ل٨١.

٦٠- گوڵی ئاشتی، هێدی، ژ-٤، ١٩٨٤، ل٩٥-٩٧.

٦١- لەسێبەری گابەردێکدا، سایی، ژ-١١، ١٩٨٥ ل٤٩-٥٠.

-م-

٦٢- ماڵئاوایی، پیرۆت، ژ-٢، ١٩٨٣، ل٧٧-٧٨.

٦٣- مالۆچکە، ئەبوبەکر شاخی، ژ-١٦، ١٩٩١ ل١٠٥.

٦٤- مەدالیا، دلاوەر مەحمود، ژ-٦، ١٩٨٤، ل٩٢.

٦٥- مەرگی غرور، فەرهاد پیربال، ژ-٦، ١٩٨٤، ل٩٧-١٠١.

٦٦- مـەرگی نـاوەخت، دڵشـاد احمـد قـادر، ژ-١١، ١٩٨٥ ل٥٤-٥٧.

٦٧- مەرۆ، ئەحمەد عارف، ژ-٩، ١٩٨٥، ل٥٦-٥٨.

٦٨- مشك و پشيله، بۆ منداڵان، مەلا حمد بیرەسیپانی، ژ-١٠، ١٩٨٥، ل٧١.

-ن-

٦٩- ئەم بینیووە و دەیناسم، هیوارەش، ژ-١٠، ١٩٨٥ ل٧٦-٧٧.

٧٠- نەورۆز، تابلۆیەکی نادیار، سەپان، ژ-٣، ١٩٨٣، ل٧٢-٧٣.

٧١- نمونەیەك لە هۆنراوەی کلاسیکی، شێخ رەوف خانەقا، ژ-١، ١٩٧٢ ل٢٥-٢٦.

٧٢- نۆتا نەنووسراوەکان، دڵشاد بەرزنجی، ژ-١٦، ١٩٩١ ل١٠٨-١٠٩.

-ه-

٧٣- هەژار ینو... رێکێ ب بینن، خەلیل دهۆکی، ژ-١٢، ١٩٨٥ل٥٧.

٧٤- هەنگاوی ئاگرین، ئیسماعیل رۆژ بەیانی، ژ-١، ١٩٧٢ ل٧٥.

٧٥- هەڵۆ، ئەبوبەکر عەلی، ژ-١٦، ١٩٩١، ل١٠٣.

٧٦- هەڵۆ، ژاڵەخان، ژ-١٢، ١٩٨٥، ل٥٨-٦٠.

٧٧- هەناسەت بۆنی کوێستانی لێ دێ، ژاڵەخان، ژ-١١، ١٩٨٥ ل٥٨-٦٠.

٧٨- هێلانە، پیرۆت، ژ-٣، ١٩٨٣، ل٦٢-٦٤.

٧٩- هێلانە، سعدالله پەرۆش، ژ-١٠، ١٩٨٥، ل٥٢.

-و-

٨٠- وەڵامێکی کورت، کاروان، ژ-٤، ١٩٨٤، ل٩٣.

٨١- وێنەی نیان، دڵشاد عمر کاکی، ژ-١٦، ١٩٩١، ل٨٧-٨٨.

شیعری وەرگێردراو

-د-

٨٢- دوو هۆنراوە، فاضل عزاوی، و: ئازاد ئەحمەد، ژ-١١، ١٩٨٥ ل٦١.

-چ-

٨٣- چەند نامەیەك بۆ تارانتابابۆ، نازم حیکمت، و: کوێستان حسین کریم، ژ-١٤، ١٩٨٥، ل٤٥-٨١.

-م-

٨٤- ماڵئاوایی، فاضل عزاوی، و: ئازاد ئەحمەد، ژ-٢، ١٩٨٣ ل١٠٠.

وتارو لێکۆڵینەوەو رەخنە.

-ا-

٨٥- ئاکوب ئاکوبیان شاعری چەوساوەکان، عوسمان دەشتی، ژ-٦، ١٩٨٤.

٨٦- ئامانجی ئەدەبیات، م. گۆرکی، و: پاکزاد، ژ-٩، ١٩٨٥، ل٦٩-٩٢.

٨٧- ئەپسێرلایەت لە چیرۆکی نامۆدا، ئا: حەمە کەریم عارف، ژ-٥، ١٩٨٤ ل١٦-٢٨.

٨٨- ئەدەب و هونەر لەجەنگی رزگاری نیشتمانی‌دا، حەمەکەریم عارف، ژ-٦، ١٩٨٤، ل٢٩-٣٣.

٨٩- ئیستاتیکا لەروانگەی لینیزمەوە، هەڵگورد، ژ-٥، ١٩٨٤.

٩٠- ئوسمان سەبری کورتەی ژیانی و نموونەی شیعری، هۆزان سپێرێزی، ژ-١٢، ١٩٨٥ ل١٦-٢٥.

-ب-

٩١- باری ئێستای هونەری تەشکیلی لەکوردستاندا، باوان، ژ-٥، ١٩٨٤، ل١-١٥.

٩٢- بەسەرهاتی سەعید و سەعدون، حەمەکەریم عارف، ژ-١١، ١٩٨٥، ل٧٤-١٠٠.

٩٣- بژی مرۆڤ، عبدالعزیز خانەقا، ژ-١، ١٩٧٢، ل٥١-٥٦.

٩٤- بیر ئاتینایەکان سالرۆژا ڤەخت بوونا هۆزانڤانی کورد «جگەر خوێن» نە، هۆزان سپێرێزی، ژ-١٤، ١٩٨٥ ل٣٢-٤٤.

٩٥- بینای پێکهێنەری داوەتی کۆچەریان، عطا فایق، ژ-١٧، ١٩٩١، ل٤٠-٥١.

٩٦- بۆتانی و دلستان، سەعید دێرەشی، ژ-٧، ١٩٨٥، ل٦-١٦.

٩٧- پەیوەندی ئەدەب و سیاسەت، قادر عەلی، ژ-٣، ١٩٨٣، ل٣٢-٣٦.

٩٨- پشوویەکی رەخنە لە ئامێزی چیرۆکی (ناو) دا، رەووف عوسمان، ژ-١٧، ١٩٩١، ل٢٠-٢٥.

٩٩- پێشـانگایەکی ناوشـاخ و چـەند سـەرنجێك، سـێوە، ژ-٢، ١٩٨٣، ل٢٣-٢٦.

١٠٠- پیتی لامی قەڵەو و لامی لەڕ، طاهر صادق، ژ-١، ١٩٧٢، ل٥-٨.

-ت-

١٠١- تابلۆم خوێندەوە، حەمەکەریم عارف، ژ-١٦، ١٩٩١، ل٣١-٤١.

١٠٢- تێگەیشتی ئەدەبی رەسەن، تەوا، ژ-٤، ١٩٨٤، ل٣-٣٤.

١٠٣- توانەوەی زمان لە رۆمانی "توانەوە"دا، ئەحمەد سلام، ژ-١٧، ١٩٩١، ل٦-١٤.

-ج-

١٠٤- جوڵانەوە لە هونەری مێژوودا، عبدالله سەراج، ژ-١، ١٩٧٢ ل٦٩-٧٤.

-چ-

١٠٥- چاوخشانێك بە فیلمی یۆڵدا لەگـەڵ کوست گـەڤراس، و/ رەوەن، ژ-١٢، ١٩٨٥، ل٤-١٥.

١٠٦- چاوپێکەوتنێك لەگەڵ بەڕێوەبەری شانۆی کوردی لەشاری تفلیس دا مراد ئۆسۆجاوری، ئازاد جلال، ژ-١٤، ١٩٨٥ ل٢٢-٣٠.

١٠٧- چەك و پێنوس، فؤاد طاهر صادق، ژ-١، ١٩٧٢ ل٢٣-٢٤.

١٠٨- چـەند تێبینـی و رایـەك دەربـارەی سـەرەتایەکی کـورت لەمێژووی ئەدەبی‌دا، هاشم کۆچانی، ژ-٢، ١٩٨٣، ل٦٨-٧٦.

١٠٩- چەند دێرێك لەبارەی رەخنەی وێژەی سەردەم، عوسمان خۆشناو، ژ-١، ١٩٧٢، ل٩-١٥.

١١٠- چێرنیڤسکی ١٨٢٨-١٨٨٩، حەمەکەریم عارف، ژ-١٤، ١٩٨٥، ل١٢-٢١.

١١١- چین یای شاعیری شۆڕشگێڕی گەلی چین، کاردۆ، ژ-١٥، ١٩٨٩، ل٨٥-٨٩.

-د-

١١٢- دەنگ و دەنگدانەوە، س. پەرۆش، ژ-٤، ١٩٨٤، ل٩٨-١٠١.

١١٣- دەربارەی رۆشنبیری پرۆلیتاریا، هەڵگورد، ژ-٣، ١٩٨٣ ل٢٨-٣١.

١١٤- دواشەوی لۆرکا، ئازاد هەورامی، ژ-، ١٩٨٣ ل٥-٢٢.

١١٥- دوو بۆچوون لە پەراوێزی یەك هەڵوێستدا، ئەرسۆ، ژ-٢، ١٩٨٣، ل٤٠-٤٧.

١١٦- دوورووی یەك نامە، م.شەمێران، ژ-١٠، ١٩٨٥ ل٧٣--٧٥.

-ر-

١١٧- رۆناهییەك لەسەر سترانا سیاسیاکوردی، خلیلێ جندی، ژ-٣، ١٩٨٣، ل٥-١٩.

١١٨- رێپۆرتاژی گرنگ لەگەڵ پزیشکانی بێ سنوور (MSF)، ژ-١٧، ١٩٩١، ل٩٩-١٠١.

-ژ-

١١٩- ژیانی جاك لندن (١٨٧٦-١٩١٦) هێژا، ژ-٢، ١٩٨٢، ل٩٠-٩٧.

-س-

١٢٠- سەعید نەورەسی، فاروق رەسوڵ یەحیا، ژ-١٧، ١٩٩١. ل١٥-١٩.

١٢١- ساندرۆ پیتۆفی ژیانی و شیعری، ئەبوبەکر خۆشناو، ژ-٤، ١٩٨٤ ل٤٥-٥٣.

١٢٢- سیحری شانۆ، دلاوەر قەرەداغی، ژ-١٦، ١٩٩١، ل٤٢-٤٦.

-ش-

١٢٣- شانۆی شۆرش لای رۆمان رۆلان، هاشم حمادی، و: ئەحمەد عارف، ژ-١٠، ١٩٨٥، ل٥-١٩.

١٢٤- شۆربوونەوە بەناخی کۆمەڵە شیعری ژواندا، حمە سعید حسن، ژ-٤، ١٩٨٤ ل٣٥-٤٨.

-ك-

١٢٥- کاك دلاوەر، خلیل دهۆکی، ژ-٢، ١٩٨٢، ل٥٨-٦٠.

١٢٦- کورتەیەك لەژیان نامەی یەڵمازگۆنای، و: رەوەن، ژ-١١، ١٩٨٥، ل٢٧-٣٣.

١٢٧- کورتەیەك لە ژیانی لۆرنس و برێ لەشیعرەکانی، و/ رەوەن، ژ-١٠، ١٩٨٥، ل٢٤-٢٩.

-ل-

١٢٨- لۆرکاو شانۆ یا لێرکییا میللی، پیێرس، ژ-١١، ١٩٨٥، ل٤-٢٦.

-ك-

١٢٩- كۆڵن ولسن و رۆمانی فەلسەفی، و:عطا فایق، ژ-١٦، ١٩٩١، ل٩-٣١.

-گ-

١٣٠- گۆگۆل نووسەری ریالیست، جمال میر صادقی، ژ-٣، ١٩٨٣ ل٢١-٢٧.

-ن-

١٣١- نامەیەك، فەرهاد سەنگاوی، ژ-١٠، ١٩٨٥، ل٨٤،٨٥.

١٣٢- نووسەری پرۆلیتاری کێیە؟ م. گۆرکی، و: رەوەن، ژ-٧، ١٩٨٥، ل١٧-٢١.

١٣٣- نویشکێك لەمەڕ مەلا حەسەنی کوێرەکانی، دلۆڤان، ژ-١٠، ١٩٨٥، ل٢٠-٢٣.

١٣٤- نۆبڵ و گابریل گارسیامارکیز، ئاراسن، ژ-٢، ١٩٨٣، ل١٠١-١٠٢.

-ه-

١٣٥- هەژاری زمانی کوردی، عبدالله نجم الدین، ژ-١، ١٩٧٢، ل٢٧-٢٨.

١٣٦- هەندێ لەشیعرەکانی شەهید فاتیح، هەڵکەوت، ژ-١٠، ١٩٨٥ ل٩٠-١٠٠.

١٣٧- هۆشیاری لەچیرۆکی نامۆدا، هێژا، ژ-٩، ١٩٨٥، ل٤-١٣.

١٣٨- هۆزانێن جگەرخوێن و خەباتا شۆڕشگێڕ، مەتین، ژ-١٤، ١٩٨٥. ل٤-١١.

-و-

١٣٩- وون بوون یان گیرخواردن لەتەوەرەیەکی شیعریدا، مەریوان وریا قانع، ژ-١٧، ١٩٩١، ل٩١-٩٨.

چیرۆك و شانۆی کوردی

-ا-

١٤٠- ئالا جەژن ناکا (چیرۆك بۆ منداڵان) هەڤاڵ کوێستانی، ژ-٧، ١٩٨٥ ل٨٢-٩٥.

١٤١- ئەو چیرۆکەی تەواو نابێ، ئازاد هەمەوەندی، ژ-١٦، ١٩٩١ ل٨٠-٨٧.

١٤٢- ئەو کانییەی وون بوو، عەبدوڵلا سەراج، ژ-١٧، ١٩٩١، ل٦٢-٦٦.

١٤٣- ئیڤا، ا.سەنگەر، ژ-٧، ١٩٨٥، ل٦٣-٩٤.

١٤٤- ئێ چییە، حەمەکەریم عارف، ژ-٩، ١٩٨٥، ل٣٩-٤٩.

-ب-

١٤٥- بەرەو چیا، ڕێبوار، ژ-٧، ١٩٨٥، ل٩٧-١٠٢.

١٤٦- بەسەرهاتی تاژی بۆر، گۆڤەند، ژ-٣، ١٩٨٣، ل٥١-٦٠.

١٤٧- بەشدار، ...، ژ-١٤، ١٩٨٥، ل٨٢-٨٤.

١٤٨- بەفروئاگر، عوسمان شکور، ژ-١، ١٩٧٢، ل٧٦-٧٧.

١١٤٩- بۆبیساتس، هەڵکەوت، ژ-١٠، ١٩٨٥، ل٨٦-٨٩.

١٥٠- بیرەوەری، م.ش، ژ-١٥، ١٩٨٩، ...

-پ-

١٥١- پۆستەرە چیرۆك، موکری، ژ-٢، ١٩٨٣، ل٥١-٥٧.

١٥٢- پۆستەرە چیرۆك، م.ش.ك، ژ-١٤، ١٩٨٥ ل٨٥-٨٩.

-ت-

١٥٣- تابلۆ، بەكر حسن، ژ-١٦، ١٩٩١ ل٥٨-٦٩.

١٥٤- تۆمار، ژوان، ژ-١٥، ١٩٨٩، ل٨٦.

-چ-

١٥٥- چەپكە یادگاری، حمە تاڵ، ژ-٦، ١٩٨٤ ل٦٩-٧٤.

-خ-

١٥٦- خاڵە حەمە، ڕێبوار، ژ-١٢، ١٩٨٥ ل١٧-٣٢.

١٥٧- خۆپیشاندان، ڕێبوار عبدالله، ژ-١٢، ١٩٨٥ ل٣٩-٤٠.

-د-

١٥٨- دادگا، سەگرمە، ژ-٦، ١٩٨٤ ل٤٢-٥٢.

١٥٩- داوەرییەكی نهێنی، حەمەكەریم عارف، ژ-٧، ١٩٨٥ ل٥١-٥٨.

١٦٠- دوانی مرۆڤێكی ئاسایی لەشارێكی نائاسایی‌دا، دكتۆر ڕێبان، ژ-٢، ١٩٨٣، ل٧٩-٨٩.

١٦١- دیاری دایك، حەمەكەریم عارف، ژ-٣، ١٩٨٣ ل٣٧-٤٩.

-ر-

١٦٢- ڕەوڕەوە، نەجیب گەرمیانی، ژ-١٧، ١٩٩١، ل٦٧-٧١.

-ز-

١٦٣- زامەكان سارێژ دەبن، پشتیوان، ژ-٤، ١٩٨٤ ل٦٥-٧١.

-ژ-

١٦٤- ژیلەمۆ، باین، ٦-، ١٩٨٤، ل٦١-٦٨.

-س-

١٦٥- سەردانی سەرۆك، فاضل كەریم، ژ-٩، ١٩٨٥، ل١٤-٣٣.

١٦٦- سبەی بزە لەدایك دەبێ، هۆشمەند، ژ-٤، ١٩٨٤، ل٨٢-٨٥.

١٦٧- ٣ x ٤، رەفیق فایەق، ژ-١٧، ١٩٩١، ل٨١.

-ش-

١٦٨- شالاّوی رق، ئالان، ژ-١٠، ١٩٨٥ ل٤١-٤٤.

١٦٩- فریشتە، رەووف بێگەرد، ژ-١٦، ١٩٩١، ل٤٧-٤٧.

-ك-

١٧٠- كارەسات، جواد شفیق نجم، ژ-٤، ١٩٨٤، ل١٠٢-١٠٣.

١٧١- كەسێكی دی، جلیل كاكە وەیس، ژ-١٧، ١٩٨٤، ل٥٢-٥٧.

١٧٢- كەخەم...! گۆڤەند، ژ-٥، ١٩٨٤ ل٨٤-٨٨.

١٧٣- كەودەری، ریزان، ژ-٦، ١٩٨٤، ل٥٣-٦٠.

١٧٤- كەویستم ببم بە...! حمەكەریم عارف، ژ-٢، ١٩٨٣، ل٢٧-٣٧.

١٧٥- كرمێ داری ژداریێیە، فرات جەوەری، خلیل دهۆكی ژپیتی لاتینی ڤە گواستیە، ژ-٧، ١٩٨٥ ل٢-٣٢.

١٧٦- كۆشكی سوور، حەمەزیاد، ژ-١٦، ١٩٩١ ل٧٠-٧٩.

١٧٧- كۆلارە، گۆڤەند، ژ-٧، ١٩٨٥ ل٨٩-٩٢.

-گ-

١٧٨- گەڕانەوە- هێژا، ژ-٥، ١٩٨٤، ل٣٤-٤٠.

١٧٩- گورگ و ئازادی، فەرید ئەسەسەرد، ژ-١٥، ١٩٨٩،

١٨٠- گوڵی نێو دڕك، شەهید فەرەیدون جواد شفیق نجم، ژ-١٠، ١٩٨٥، ل٨١-٨٣.

١٨١- گۆڕ، حمەکەریم عارف، ژ-١٠، ١٩٨٥، ل٣٠-٣٧.

-ل-

١٨٢- لەپریاسکەیەکی ون بوودا، عبدالقادر کەسنەزانی، ژ-١، ١٩٧٢ ل١٦-١٨.

١٨٣- لەمندالآنی دایکم دا، محمد امین احمد، ژ-١٧، ١٩٩١، ل٥٨-٦٢.

-م-

١٨٤- ماینەوە یانزە، م.ش، ژ-١٠، ١٩٨٥، ل٣٨-٤٠.

١٨٥- مەرگێکی مەزن، ئەحمەد عارف، ژ-٦، ١٩٨٤، ل٧٨-٨١.

١٨٦- مردن و نێرگس، عوسمان شەیدا، ژ-٥، ١٩٨٤ ل٦٥-٦٨.

١٨٧- مۆتەکە، موکری، ژ-٤، ١٩٨٤، ل٥٤-٥٨.

-ن-

١٨٨- نارنجۆك، م.ش، ژ-٦، ١٩٨٤، ل٣٩-٤١.

١٨٩- ناو، عارف، ژ-١٦، ١٩٩١ ل٨٨-٩٧.

١٩٠- نەقابە، هەڵکەوت، ژ-١١، ١٩٨٥، ل٣٤-٤١.

١٩١- نۆما، ژوان، ژ-١٥، ١٩٨٩.

-ه-

١٩٢- هەڵۆکانی گەرمیان، ئەورەحمانی وەستا سمایل، ژ-١٥، ١٩٨٩ ل٨١.

١٩٣- هەڵوێست، حەیران، ژ-٦، ١٩٨٤، ل٧٥-٧٧.

١٩٤- هەناسەی تەم، ئاکۆ کەریم معروف، ژ-١٧، ١٩٩١ ل٧٢-٨٠.

شانۆو چیرۆکی وەرگێردراو

-ب-

١٩٥- بەدوی شاعیرەکان، جلیل القیسی، و: حمەکەریم عارف، ژ-١٢، ١٩٨٥ ل٧٣-٨٩.

١٩٦- بەقاڵ و تووتی، صبحی مهدی، و:حمە رەووف، ژ-١٥، ١٩٨٩، ل٩٠-٩٢.

١٩٧- پشیلەیەکی خۆش بەخت، عەزیز نەسین، و:جمال، ژ-١١، ١٩٨٥ ل٤٢-٤٨.

١٩٨- پۆلیسی هەڵاتوو، ئیستیڤان زمایچ، و: ب.شەمێران، ژ-١٢، ١٩٨٥ ل٤٤-٥٦.

١٩٩- پیرێ ژن، دەبلیو. بی. یتس،، و: تیشکۆ، ژ-٢، ١٩٨٣ ل٧٤-٩١.

-ج-

٢٠٠- جاشکە رەشە بچکۆڵانەکەم، پادریاك ئکانێر، و: رەوەن، ژ-٤، ١٩٨٤، ل٥٩-٦٤.

-خ-

٢٠١- خەمەکانی هاوڵاتیەکی بێ ناونیشان، السید حافظ، و: ئەحمەد عارف، ژ-١٢، ١٩٨٥، ل٢٧-٣٨.

-د-

٢٠٢- دايك و فەرزەندە، م. گۆرگی، و: هێژا، ژ-٧، ١٩٨٥، ل٤١-٥٠.

٢٠٣- دڵی داگیرساوی دانكۆ، م.گۆرگی، و: ئەحمەد عارف، ژ-٥، ١٩٨٤، ل٤١-٦٤.

٢٠٤- دواوانـــە، ئـــەلفۆنس دودی، و: ح. ع. و، ژ-١٠، ١٩٨٥، ل٤٥-٥١.

٢٠٥- دوو چیرۆكی یەڵماز گۆنای بۆ منداڵان، و: گۆڤەند، ژ-١٢، ١٩٨٥ ل٦٥-٧٢.

-س-

٢٠٦- سێ پارووی چەور، صبحی مهدی، و: حەمە رەووف،، ژ-١٥، ١٩٨٩، ل٩٠-٩٢.

٢٠٧- سێ چیرۆكی یەڵماز گۆنای بۆمنداڵان، و:گۆڤەند، ژ-١٠، ١٩٨٥، ل٧٠.

٢٠٨- سێ چیرۆكی یەڵماز گۆنای بۆمنداڵان، و: گۆڤەند، ژ-١١، ١٩٨٥، ٦٥-٧٣.

-ش-

٢٠٩- شكانی خۆخۆر، عەزیز نەسین، و: نەبەز، ژ-١٢، ١٩٨٥، ل٤١-٤٣.

-ك-

٢١٠- كتێب، منصور یاقوتی، و:هێژا، ژ-٣، ١٩٨٣، ل٥٠-٥٧.

٢١١- كورتە مێژوویەكی ژوورەكەم، بزرگ علوی، و:گۆڤەند، ژ-٤، ١٩٨٤، ل٧٢-٨١.

-گ-

٢١٢- گەورەترین پاشای جیهان و مێشوله، عەزیز نەسین، و: سیپان، ژ-٦، ١٩٨٤، ل٣٠-٣٨.

-ل-

٢١٣- لەرێگای گەڕانەوەدا، عدنان الداقوق، و: ئەحمەد عارف، ژ-٧، ١٩٨٥، ل٣٣-٤٠.

-م-

٢١٤- مانگ و ماسیە بچکۆلەکان، د.محجوب عمر، و: هەوراز، ژ-٧، ١٩٨٥، ل٨٦-٨٨.

٢١٥- ماین، تۆفیق فیاض، و: هێدی، ژ-٩، ١٩٨٥، ل٣٤-٣٨.

٢١٦- مەکسیکی، جاك لندن، و: صمدی حاجی، ژ-٥، ١٩٨٥، ل٦٩-٨٣.

٢١٧- مرۆڤی نەمر، دی. ئێچ، لۆرەنس، و:رەوەن، ژ-٦، ١٩٨٤، ل٨٢-٩٠.

٢١٨- مشکانی خۆخۆر، عەزیز نەسین، و:نەبەز، ژ-١٢، ١٩٨٥، ل٤١-٤٣.

-ن-

٢١٩- ناوکە هەڵوژە، صبحی مهدی، و: ئەحمەد عارف، ژ-٣، ١٩٨٣، ل٦١.

وتەی ژمارەو هەندێك نووسینی تر.

-ب-

٢٢٠- بەرهەمی شیعری شەهید عبدالسلام عبدالرزاق، ژ-١٢، ١٩٨٥، ل٩٠-٩١.

٢٢١- بەرهەمی لاوان، ژ-١٥، ١٩٨٩، ل٩٠-٩٦.

٢٢٢- بەلاغی خیتابی، دەستەی بەڕێوەبەر، ژ-١٦، ١٩٩١، ل١١٠-١١٢.

٢٢٣- بۆنی بارێزەی کوێستان لە پرچت دێ، دلۆڤان، ژ-١١، ١٩٨٥

-پ-

٢٢٤- پۆستەی گزنگ، ژ-٧، ١٩٨٥، ل١٠٣-١٠٤.

٢٢٥- پۆستەی گزنگ، ژ-١٢، ١٩٨٥، ل٩٢-٩٥.

٢٢٦- پۆستەی خوێنەران، ژ-١٥، ١٩٨٩، ل٩٧-١٠٠.

٢٢٧- پێشدەستی، شوان، ژ-١، ١٩٧٢، ل٣-٤.

-ج-

٢٢٨- جگەر خوێن ژی مالئاڤایی ل مەکر، گزنگ، ژ-٦، ١٩٨٤، ل١٠٤.

-چ-

٢٢٩- چرپەیەك لەبێ دەنگیدا، گەلاوێژ جەباری، ژ-١٧، ١٩٩١، ل٩٠.

٢٣٠- سەمایەکی بێ ناونیشان، سیناریۆ، حسین میسری، ژ-١٦، ١٩٩١، ل٩٨-١٠٠.

-ك-

٢٣١- كۆستێكی گران، كۆچی یەڵماز گۆنای، گزنگ، ژ-٦، ١٩٨٤، ل١٠٤.

-ل-

٢٣٢- لەگەڵ شاعیری گەورەی كورد شێركۆ بێكەس، ئا: ئازاد هەمەوەندی، ژ-١٧، ١٩٩١، ل١٠٢-١٠٤.

-و-

٢٣٣- وتەی ژمارە، دەستەی نووسەران، ژ-٢، ١٩٨٣، ل٣.

٢٣٤- وتەی ژمارە، دەستەی نووسەران، ژ-٣، ١٩٨٤، ل٣-٤.

٢٣٥- وتەی ژمارە، دەستەی نووسەران، ژ-٤، ١٩٨٤، ل١-٢.

٢٣٦- وتەی ژمارە، دەستەی نووسەران، ژ-٥، ١٩٨٤، ل٣-٤.

٢٣٧- وتەی ژمارە، دەستەی نووسەران، ژ-٦، ١٩٨٤، ل٥-٦.

٢٣٨- وتەی ژمارە، دەستەی نووسەران، ژ-٧، ١٩٨٥، ل٥.

٢٣٩- وتەی ژمارە، دەستەی نووسەران، ژ-٩، ١٩٨٥، ل٣.

٢٤٠- وتەی ژمارە، دەستەی نووسەران، ژ-١٠، ١٩٨٥، ل٣-٤.

٢٤١- وتەی ژمارە، دەستەی نوو ان، ژ-١١، ١٩٨٥، ل٣.

٢٤٢- وتەی ژمارە، دەستەی نووسەران، ژ-١٢، ١٩٨٥، ل٢-٣.

٢٤٣- وتەی ژمارە، دەستەی نووسەران، ژ-١٤، ١٩٨٥، ل٢-٣.

٢٤٤- وتەی ژمارە، دەستەی نووسەران، ژ-١٥، ١٩٨٩، ل٣-٤.

٢٤٥- وتەی ژمارە، دەستەی بەڕێوەبەر، ژ-١٦، ١٩٩١، ل٣-٨.

٢٤٦- وتەی ژمارە، دەستەی نووسەران، ژ-١٧، ١٩٩١، ل٣-٥.

بابەتی عەرەبی

لەژمارە (١٧)دا، گۆڤارەکە چەند بابەتێکی بەزمانی عەرەبی لەخۆوە گرتووە، ئێمەش وامان بەباش زانی، کەلەسەر نێوێکی تایبەتیدا بیانووسینەوە.

-ا-

٢٤٧- اصفر، احمر، اخضر، ازرق، لطيف حامد، ت: بمو غريب، ع-١٧، ١٩٩١، ص١١٦-١١٨.

٢٤٨- الفلاحون فی ساری باغچه يتحدثون عن يشار كمال. ت: قسم العربی، ع-١٧، ١٩٩١، ص١١٢-١١٥.

-ب-

٢٤٩- برخنة الشاعر المبدع وتاطيره، محمد امين احمد، ع-١٧، ١٩٩١، ص١١٠-١١١.

-د-

٢٥٠- دعوة الى رفض الفوضى، دعوة الى الانفتاح، عبدالله طاهر البرزنجی، ع-١٧، ١٩٩١، ص١٠٥-١٠٩.

-ق-

٢٥١- قطرتان شعريتان، لطيف هلمت، ت: حميد ريبوار، ع-١٧، ١٩٩١، ص١١٩.

-م-

٢٥٢- من ادب الاطفال، احمد عارف، ع-١٧، ١٩٩١، ص١٢٠.

پێرستی ناوەکان

-ا-

- ئاراسن، ١٣٤.
- ئازاد ئەحمەد، ٨٢-٨٤.
- ئازاد هەمەوەندی، ١٤١، ٢٣٢.
- ئازاد جەلال، ١٠٦.
- ئازاد هەورامی، ١١٤.
- ئاکوب ئاکوبیان، ٨٥.
- ئاکۆ کەریم مەعروف، ١٩٤.
- ئالان، ١٦٨.
- ئەبوبەکر خۆشناو، ٤٢-١٢١.
- ئەبوبەکر شاخی، ١١، ٢٢، ٣٨، ٦٣.
- ئەبوبەکر عەلی، ٧٥
- ئەحمەد قەرەنی، ٤٠.
- ئەحمەد سەلام، ١٠٣.
- ئەحمەد عارف، ١٩، ٢٨، ٥٠، ٦٧، ١٢٣، ١٨٥، ٢٠١، ٢٠٣، ٢١٣، ٢١٩، ٢٥٢.
- ئەرسۆ، ١١٥.
- السید حافظ، ٢٠١.

- ا. سەنگەر، ١٤٣.
- ئەنوەر شاكەلى، ٥٦.
- ئەورەحمانى وەستا سمايل، ١٩٢.
- ئیسماعیل رۆژ بەیانی، ٧٤.

-ب-

- باوان، ٩١.
- بایز، ١٦٤.
- بەكر پشدەری، ٣.
- ب-شەمێران، ١٩٨.
- بەكر حەسەن، ١٥٣.
- بەمۆ غەریب، ٢٤٧.
- بزرگ علوی، ٢١١.
- بێ چار، ١٦.

-ت-

- تەوار، ١٠٢.
- تۆفیق فیاض، ٢١٥.
- تیشكۆ، ١٩٩.

-پ-

- پادریاك ئۆكانێر، ٢٠٠.
- پاكزاد، ٨٦.
- پەرۆش، ٣٧.
- پەیمان، ٢٠،٥٥،
- پۆلا، ٤.

- پیرۆت، ٦٢، ٧٨.
- پێرس، ١٢٨.
- پشتیوان، ١٦٣.

ج

- جاك لندن، ٢١٦.
- جەمال، ١٩٧
- جەمال میر صادقی، ١٣٠.
- جەلیل کاکەوەیس، ١٧١.
- جەلیل قەیسی، ١٩٥.
- جەواد شەفیق نەجم، ١٧٠،١٨٠.
- جەوهەر کرمانج، ١٣، ٣١.
- جگەر خوێن، ٩٤، ٢٢٨.
- جوامێر، ٢٩، ٥٨.

ح

- حەمە رەئوف، ١٩٦، ٢٠٦.
- حەمەتاڵ، ١٥٥.
- حەمە سەعید حەسەن، ١٢٤.
- حەمەکەریم عارف، ٨٧، ٨٨، ٩٢، ١٠١، ١١٠، ١٤٤، ١٥٩، ١٦١، ١٧٤، ١٨١، ١٩٥، ٢٠٣.
- حەمە زیاد، ١٧٦.
- حەمید ڕێبوار، ٢٥١.
- حەیران، ١٩٣.
- حسین امین شارەزووری، ٣٣.

- حسین میسری، ۲۳۰.
- ح.ع.و، ۲۰٤.

-خ-

- خەلیلیٚ جندی، ۱۱۷.
- خەلیل خویٚناوی، ۲۵.
- خەلیل دهۆکی، ۷۳، ۱۲۵.

-چ-

- چین یای، ۱۱۱.
- چیٚرنیڤسکی، ۱۱۰.

-د-

- دەبلیو. بی. یتس، ۱۹۹.
- دکتۆر ریٚباز، ۱٦۰.
- دلاوەر قەرەداغی، ۱۲۱.
- دلاوەر مەحمود، ۷، ۱۸، ۵۷، ٦٤.
- دڵشاد احمد قادر، ٦٦.
- دڵشاد عومەر کاکی، ۸۱.
- دڵشاد بەرزنجی، ۲۱.
- دلۆڤان، ۱۳۳، ۲۲۳.
- دی‌ئیٚج، لۆرەنس، ۲۱۷.

-ر-

- رەئوف بیٚگەرد، ۱٦۹.
- رەئوف عوسمان، ۹۸.
- رەزا شوان، ۱۹۸.

- ڕەفیق فایەق، ١٦٧.
- ڕەوەن، ١٠٥، ١٢٦، ١٢٧، ١٣٢، ٢٠٠، ٢١٧.
- ڕۆمان ڕۆلان، ١٢٣.
- ڕێزان، ١٧٣.
- ڕێبوار، ١٤٥، ١٥٦.
- ڕێبوار عەبدوڵڵا، ١٥٦.

-ژ-

- ژاڵە خان، ٣٩، ٧٦، ٧٦.
- ژوان، ١٥٤، ١٩١.

-س-

- سابیر، ٥، ٦١.
- سابیر سدیق، ٣٤، ٥٢.
- ساندرۆ بیتۆفی، ١٢١.
- سەپان، ٧٠،
- س. پەرۆش، ١١٢.
- سەعید دێرەشی، ٩٦.
- سەعید نەورەسی، ١٢٠.
- سەعدوڵڵا پەرۆش، ١٠، ٧٩.
- سەگرمە، ١٥٨.
- سەلام، ٩، ٢٣.
- سێوە، ٩٩.
- سیامەند، ٥٣.
- سیپان، ٢١٢.

-ش-

- شەهاب عوسمان، ٢.
- شێرکۆ کتکەیی، ٤٧.
- شێرکۆ بێکەس، ٦، ١٧، ٢٢٣.
- شێخ رەئوف خانەقا، ٧١.
- شێرۆ، ٥٩.

-ص-

- صافی، ١١.
- صبحی مهندی، ١٩٦، ٢٠٦، ٢١٩.
- صمدی حاجی، ٢١٦.

-ط-

طاهر صادق، ٩٩

-ع-

- عارف، ١٨٩.
- عەزیز نەسین، ١٩٧، ٢٠٩، ٢١٢، ٢١٨.
- عبدالله طاهر البرزنجی، ٢٥٠.
- عبدالله سەراج، ١٠٤، ١٤٢.
- عبدالله نجم‌الدین، ١٣٥.
- عبدالله کەریم مەحمود، ١٤، ٣٦.
- عبدالقادر کەسنەزانی، ١٨٢.
- عبدالسلام عبدالرزاق، ٢٢٠.
- عبدالعزیز خانەقا، ٩١.
- عبدالسلام محمد، ١٥،

- عبدالكریم دەشتی، ٤٦.
- عزالدین کەلۆزی، ٢٧،
- عدنان الداعوق، ٢١٣.
- عوسمان دەشتی، ٨٥.
- عوسمان شکور، ١٤٨.
- عوسمان خۆشناو، ١٠٩.
- عوسمان شەیدا، ٢، ٣٢، ١٨٦.
- عطا فایق، ٩٥، ١٢٩.

—غ—

- غالیب، ١١.
- غەریب، ٤٥.

—ف—

- فاتیح، ١٣٦.
- فاضل کریم، ١٦٤.
- فاضل عەزاوی، ٨٢، ٨٤.
- فاروق رەسول یەحیا، ١٢٠.
- فەخرەدین محی الدین، ٤٤.
- فەرمان نەبەرد، ٤١.
- فەوزیە دۆسکی، ٢١.
- فەرید ئەسەسەرد، ١٧٩.
- فەرهاد پیربال، ٦٥
- فەرهاد سەنگاوی، ١٣١.
- فرات جەوەری، ١٧٥.

- فوئاد طاهر صادق، ١٠٧.

ـقـ

- قادر عەلی، ٩٧.

ـكـ

- ك، ٤٣.
- كاردۆ، ١١١.
- كاروان، ٨٠.
- كەساس جەباری، ١٢.
- كەریم دەشتی، ١.
- كۆڵن ولسن، ١٢٩.
- كوێستان حسین كەریم، ٨٣.

ـگـ

- گابریل گارسیا ماركیز، ١٣٤.
- گەلاوێژ جەباری، ٢٢٩.
- گۆڤەند، ١٤٦، ١٧٢، ١٧٧، ٢٠٥، ٢٠٧، ٢٠٨، ٢١١.
- گۆگۆڵ، ١٣٠.

ـلـ

- لەتیف هەڵمەت، ٢٥١.
- لۆركا، ١٢٨.

ـمـ

- م. ش. ك، ١٥٢.
- م.ش، ١٥٠، ١٨٤، ١٨٨.
- م.شەمێران، ١١٦،

- م. گۆرکی، ٨٦، ١٣٢، ٢٠٢، ٢٠٣.
- مەتین، ١٣٨.
- مەحجوب عومەر، ٢١٤.
- مەریوان وریا قانع، ١٣٩.
- مەلا حەمد بیره سیپانی، ٦٨.
- مەلا حەسەن کوێژکانی، ١٣٣.
- مەنسور یاقوتی، ٢١٠.
- مەوجود سامان، ٣٠.
- محەمەد ئەمین ئەحمەد، ١٨٣، ٢٤٩.
- محسن ئاواره، ٤٨.
- موکری، ١٥٠، ١٨٧.
- مؤید طیب، ٣٥.

-ن-

- نازم حیکمەت، ٨٣.
- نەبەز، ٢٠٩، ٢١٨.
- نەجیب گەرمیانی، ١٦٢.
- نەجیبه ئەحمەد، ٨، ٢٦،

-هـ-

- هاشم حەمادی، ١٢٣.
- هاشم کۆچانی، ٨٧.
- هاوڕێ س، ٢٤.
- هەڵکەوت، ١٣٦، ١٤٩، ١٩٠.
- هەڵگورد، ٩٨، ١١٣،

- هەڤاڵ کوێستانی، ١٤٠.
- هەوراز، ٢١٤.
- هۆزان سپێرێزی، ٩٠.
- هیشام کەسنەزانی، ٥١.
- هیوا رەش، ٦٩.
- هۆشمەند، ١٦٦.
- هێدی، ٦٠، ٢١٥.
- هێژا، ١١٩، ١٧٨، ٢٠٢، ٢١٠.

ـ ی ـ

- یەشار کەمال، ١٤٨
- یەڵماز گۆنای، ١٢٦، ٢٠٥، ٢٠٧، ٢٠٨، ٢٣١.

ئەنجام

دوای خوێندنەوەی ئەم لێکۆڵینەوەیە، پرسیارێك ئاساییە بکرێ ئایا لێکۆڵەر هیچ ئیزافەیەکی خستۆتە سەر خەرمانی رۆژنامەگەری کوردی بە گشتی و لێکۆڵینەوەی ئەکادیمی بەتایبەتی:

لەبەشی یەکەمدا وەڵامی کۆمەڵێ پرسیار سەبارەت بەمێژووی کەرکوك و پێشڤەچوونی باری رۆشنبیری و رۆژنامەگەری باسکراوە، تاوەکو دەروازەیەکی بەهێز بچینە نێو دوو توێی باسەکە، دیارە ئەو رۆژگارە گۆڤاری گزنگیش گۆشەیەك بووە لەگۆشەکانی پێشکەوتنی رۆشنبیری و رۆژنامەگەری لەشارەکەدا.

لەبەشی دووەمدا لەسێ قۆناغدا باس لەمێژووی دەرچوون و بڵاوکردنەوەی گۆڤارەکەکراوە، لەرووی شێوەو تەکنیکدا بەکورتی رووی دەرەوەی وەدەرخراوە، لەو بەشەدا پەیوەست بوونی گۆڤارەکە بەبزووتنەوەی رزگاریخوازانەی گەلەکەمان خراوەتە روو، لەبەشی سێیەمیشدا، وەکو ئیزافەیەك بۆ بەشەکانی ترو پەیداکردنی زانیاری سەبارەت بە بابەتە بڵاوکراوەکانی نێو گۆڤارەکەو نووسەران و ئەدیباتی گۆڤارەکە لە بیبلیۆگرافیای بابەت و ناوەکاندا ئەو کارە بەئەنجام گەیەنراوە.

بەگشتی گۆڤارەکە لەو ماوەیەی دەرچوونیدا و لە دوو توێی (١٧) ژمارەدا خزمەتێکی دیاری بە بزاڤی ئەدەبی کوردی کردووە بەتایبەتی لەنێو شۆڕش و بزوتنەوەی شۆڕشی گەلەکەماندا گەلێك جاریش نووسەرانی ناوەوەش "شارەکان" هەم هاوکاری گۆڤارەکەیان کردووە، هەم وەکو سەرچاوەیەکی رۆشنبیری بەکاریان هێناوە، لەسەروەرییە دیارەکانی ئەم گۆڤارە کە لەپێش هەموو بابەتەکان زیاتر رەنگی داوەتە گرنگی دانی بووە بەبواری وەرگێڕان و ئەدەبی گەلان، کە ئەگەر لەبزووتنەوەی وەرگێڕاندا لەم گۆڤارە بدوێین پێویستە لەبیرینەکەین.

سەرچاوەکان

ئەلف - کوردی

١- ئـەمین قـادر مینـە، ئـەمنی سـتراتیجی عـێراق و سـێکوچکەی بەعسیان (تەرحیل، تەعریب، تەبعیس) چاپی دووەم، سلێمانی-١٩٩٩.

٢- ئیسـماعیل تـەنیا، بیبلیۆگرافیـای رۆژنامەگـەری کـوردی (١٩٧٥-١٩٩٣)، هەولێر- ١٩٩٨.

٣- باسکار (گۆڤار) ژمارە (١) لەندەن، هاوینی ١٩٩٨.

٤- جـەمال خەزنـەدار، رابـەری رۆژنامەگـەری کـوردی، دەزگـای رۆشنبیریو بلاوکردنەوەی کوردی، بەغدا - ١٩٧٣.

٥- محمـد امین زەکـی، کـوردو کوردسـتان، بـەغدا چاپخانـەی دار السلام ١٩٣١.

٦- سـتران عبداللـە، رازەکـانی تـەعریب و راگواسـتن سـلێمانی- ١٩٩٩.

٧- کەمال مەزهەر ئەحمەد (دکتۆر) تێگەیشتنی راستی وشوێنی لە رۆژنامەنووسـی کوردیدا، لـەچاپکراوەکانی کـۆڕی زانیـاری کـورد، بەغدا - ١٩٧٥.

٨- نەوزاد عەلی ئەحمەد، یـەکێتی نووسـەرانی کورد یان یـەکێتی نووسەرانی کوردستان، شەقلاوە- ١٩٩١.

٩- هاواری کەرکوك (گۆڤار) ژمارە (٢) هەولێر- ١٩٩٨.

١٠- وريا جاف، كاروانى رۆژنامەگەرى كوردى، هەولێر- ١٩٩٩.
١١- يەكێتى‌ى نيشتمانى‌ى كوردستان، كەركوك و سياسەتى تەعريب، ئازارى١٩٨٥.

بێ - عەرەبى

١- جلال الطالبانى، كردستان و الحركة القومية الكردية، منشورات النور، الطبعة الاولى، بغداد- ١٩٧٠.
٢- جبار محمد الجبارى، تاريخ الصحافة الكردية فى العراق، بغداد- ١٩٧٥.
٣- وريا الجاف، كركوك دراسة سياسة واجتماعية اربيل- ١٩٩٨.

پاشکۆ

پێم باشتر بوو، کە کتێبەکە ئەم پاشکۆیەی لەگەڵدا بێت، تا بابەتەکانی دوو تویێ پاشکۆکە ببنە تەواوکەری بابەتەکانی کتێبەکە، راستە خاڵی (ئەلف)و (بێ)ی پاشکۆکە بەشێکی دانەبڕاون لە کتێبەکە، بەڵام لەلای خۆمەوە خستمە نێو ئەم لاپەڕانە.

ئەلف/ پاشکۆیەکی تایبەت بە شانۆ

یەکێك لەو کارە باشانەی کە سەرپەرشتیارانی گزنگ بە ئەنجامیانم گەیاندوە، بڵاوکردنەوەی پاشکۆی تایبەتی‌یە بۆ گۆڤارەکە، یەکێك لەو پاشکۆ دیارانەی کە گۆڤاری گزنگ دەری کردووە، پاشکۆیەکی تایبەتە بە شانۆو کاری شانۆیی، کە ئەوەی لەبیرم مابێت ئەو پاشکۆیە بابەتەکانی بۆ ئەمڕۆش کاری بەکەڵکن، بەڵام بەداخەوە بەتەواوی بابەتەکانم لەبیرنەماوە چونکە ئەو پاشکۆیەش وەکو دەیان کتێبو بڵاوکراوەی تر کەوتنە بەرنووکی کارەساتەکانی رۆژگارو فەوتان، بۆیە داوای لێبووردن دەکەم کە نەمتوانی بابەتەکانی ئەو پاشکۆیە بخەمە بەرچاو ئومێد دەکەم لەچاپی دووەمی کتێبەکەدا ئەو پاشکۆیە پەیدا بکەمو وەکو هەر کەموکوڕییەکی تری کتێبەکە پڕی بکەینەوە.

بیَ/ پاشکۆی گزنگی بچووکان

یەکێك لەو چالاکیانەی، کە گۆڤاری گزنگ بەنەشخەو پلانێکی ڕێکو پێك کاری بۆ کردو توانی بە گوێرەی توانای ئەوسا خزمەتێکی تر بکات، ئەویش دەرکردنی گۆڤارێکی تایبەت بووە بە منداڵان، کە وەکو پاشکۆی گزنگ چاپو بڵاوکراوەتەوە، گۆڤارەکە هەڵگری ناوی "گزنگی بچووکان"ەو سێ ژمارەی لێ بڵاوبۆتەوە،

* گزنگی بچووکان ژمارە (١)

ئەم ژمارەیە لەئاداری ساڵی (١٩٨٥)داو لەدوو توێی پەنجاو دوو لاپەڕە بڵاوبۆتەوەو قەبارەکەشی نیو فولسکاب بووە.

بابەتەکانی:

- وتاری دەستەی نووسەران.. ل٢
- بەسەرهاتەکانی روبینسون کرۆزۆ، وەرگێڕانی: ئەحمەد عارف ل٢ تا ل٤٣.
- فاشیزم چیە؟، باڵندەیە یان لەق لەق؟ چیرۆکی یەڵماز گۆنای، وەرگێڕانی سیپان.. ل٤٤ تا ل ٤٥.
- دوژمنەکەت فەرامۆش مەکە! چیرۆکی یەڵماز گۆنای، وەرگێڕانی: گۆڤەند ل ٤٦ تا ل٤٩.
- من شۆڕشم ناوێ، هەڵوژەم دەوێ، چیرۆکی: یەڵماز گۆنای، وەرگێڕانی: حەمە کەریم عارف، ل ٥٠ تا ٥٢.

- بەرگی هەردوو رووی پێشەوەو پاشەوە چەند وێنەیەکی کاریکاتۆری مندالآنە.
- بەرگی پاشەوە کورتە شیعرێکی زێوەری شاعیری بەسەرەوەیە.
- لاپەڕەیەك ئارمێکی تایبەتی لقی کەرکوکی یەکێتی نووسەرانە.
- سەرتاپای گۆڤارەکە یەك رەنگەو چیرۆکەکان بەوێنە دەوڵەمەندکران
- لە چاپخانەی شەهید عبدالخالق مەعروف (ی. ن. ك) چاپکراوە.

* گزنگی بچوکان ژمارە(٢)

ئەم ژمارەیە لە ئابی ١٩٨٥داو بە چل لاپەڕەی نیو فولسکاب چاپو بلآو بۆتەوە.

- لەسەرەتاوە تا کۆتایی بریتی‌یە لە دوانزە چیرۆکی یەلماز گۆنای حەمە کەریم عارف وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی.
- چیرۆکەکان وێنەیان لەگەڵ بلآوبۆتەوە.
- بەرگی یەکەم بریتی‌یە لە وێنەیەکی کاریکاتۆری.
- بەرگی دووەم شیعرێکی دلاوەر مەحمودی لەخۆوە گرتووە.
- لەچاپخانەی شەهید عبدالخالق مەعروف (ی. ن. ك) چاپکراوە.

* گزنگی بچوکان ژماره (٣)

ئەم ژمارەیە لە ئەیلولی ١٩٨٥دا لە چاپدراوە.

- لەسەرەتاوە تا کۆتایی رۆمانێکە بەناوی "پێشمەرگە بچکۆلەکە" لە نووسینی "هواشان"و لە وەرگێڕانی حەمە کەریم عارف-ە.
- لاپەڕەکان بەوێنە دەوڵەمەند کراون.
- لە چاپخانەی شەهید عبدالخالق مەعروف (ی. ن. ك) چاپکراوە.

پاشبەند

دیارە وەکو لەبەشەکانی پێشەوەی ئەم کتێبەدا هەڵوەستەم بۆ کردووە، کە گۆڤاری گزنگ، گۆڤاری لقی کەرکوکی یەکێتی نووسەرانی کوردستان بووە، جا من هەروەکو ئەرشیفیش بێت پێم چاکە، کە پرۆژەی پەیڕەوی ناوخۆی یەکێتی نووسەرانی کوردستان، کە لیژنەی ئامادەکاری ئەو یەکێتی‌یە وەکو پرۆژەیەك تەمموزی ١٩٨١ لەگوندی شێنێ گەلاڵەی کردووە، بکەینە پاشبەندی ئەم کتێبە کە ئومێد دەکەم سوودی خۆی هەبێت.

پرۆژەی پەیڕەوی ناوخۆی یەکێتی نووسەرانی کوردستان

پێشەکی

یەکێتی‌ی نووسەرانی کورد کە لە سەرەتای ساڵی ١٩٧٠دا و لە کۆڕی خەباتی خوێناوی گەلەکەماندا لەدایک بوو، لەماوەی (١٠) ساڵی بەرهەم پێشکەش کردن و تێکۆشانی راستەقینەی پێشکەوتنخوازی‌دا توانی خزمەتێکی گەورەو شیاوی زمان و ئەدەب و رۆشنبیری‌ی کورد بکا، بێ‌ئەوەی گوێ بداتە ئەو کۆسپ و پیلانە دوژمن کارانەی لەڕێگای‌دا دایان دەنا. ئەم خزمەتە پڕ شکۆیەش جێی خۆشەویستی‌و متمانەی جەماوەر بووە. بۆیە ناحەزانی خاک و نەتەوەکەمان چاویان بەرایی نەدەدا کە ئەدیبە راستگۆو نیشتمانپەروەرەکان درێژە بەو خەباتە پیرۆزە بدەن، ئەوەبوو چەندان تەقەلای گڵاویان‌دا بۆ سڕکردن و لەرێ لادانی رەوتی دڵسۆزانەی "یەکێتی‌ی نووسەرانی کورد" بەڵام کاتێ

زانی‌یان ناتوانن گره‌و له ئه‌دیبان ببه‌نه‌وه بێ شه‌رمانه به بڕیارێك "یه‌كێتی‌ی نووسه‌رانی كورد" یان هه‌ڵوه‌شانده‌وه.

له‌راستی‌دا ئه‌م بڕیاره لای ئێمه شتێكی نامۆو تازه نه‌بوو، چونكه له ده‌مێكه‌وه پێشبینی ئه‌وه‌مان ده‌كرد كه "یه‌كێتی‌ی نووسه‌رانی كورد" یش وه‌ك هه‌موو ده‌ستكه‌وته‌كانی تری گه‌له‌كه‌مان پێ شێل بكرێ. بۆیه هه‌ر له‌روانگه‌ی ئه‌م پێشبینی‌یه‌وه‌و له‌به‌رامبه‌ر ئه‌م هێرشه ره‌گه‌زپه‌رستانه‌یه‌دا "یه‌كێتی‌ی نووسه‌رانی كوردستان" درێژه به‌خه‌باتی پێشكه‌وتنخوازانه‌ی وشه‌ی كوردی ده‌داتو، ئه‌ده‌بو هونه‌ری نه‌ته‌وه‌كه‌مان له‌مه‌ترسی شێواندنو دابڕان له خواستو ئاواته گه‌وره‌كانی نه‌ته‌وه‌كه‌مان ده‌پارێزێو، وه‌ك یه‌كێتی‌یه‌كی ئازادو شۆڕشگێڕ شوێنی شیاوی خۆی له تێكۆشانی ئه‌م قۆناغه سه‌خت ئاڵۆزه‌ی خه‌باتی گه‌له‌كه‌مانو گه‌لی عێراق به‌گشتی ده‌گرێ بۆ به‌دی هێنانی ئازادی‌و ئاشتی‌و برایه‌تی‌و پێشكه‌وتنی كۆمه‌لایه‌تی.

* * *

"یه‌كێتی نووسه‌رانی كوردستان"

<u>به‌ش یه‌كه‌م:</u> پێناسه‌ی یه‌كێتی

به‌ندی یه‌كه‌م: یه‌كێتی ناوی "یه‌كێتی‌ی نووسه‌رانی كوردستان"ه.

به‌ندی دووه‌م: یه‌كێتی رێكخراوه‌یه‌كی ئه‌ده‌بی‌یه‌و، كه‌سایه‌تی‌یه‌كی سه‌ربه‌خۆی تایبه‌تی هه‌یه.

بەندی سێیەم: بارەگای گشتی ئێستای "یەکێتی" لەناوچەیەکی ئازادکراوی کوردستانی عێراقدایە.

بەندی چوارەم: ئامانجەکانی

أ- ئامانجە گشتییەکان.

١- بڵاوکردنەوەیو گەشەپێدانی گیانی نیشتمانپەروەریو مرۆڤایەتی.

٢- تەرخان کردنی هەموو وزەو توانایەکی ئەدەبیمان بۆ داکۆکیو بەرگری لەهێرشی درندانەو رەگەزپەرستانەی دوژمنان بۆ سەر نەتەوەی کوردو تەواوی گەلی عێراق.

٣- قوڵکردنەوەی گیانی برایەتی کوردو عەرەبو هەموو کەمایەتییەکان.

٤- بەگژداچوونی ئیمپریالیزمو هەموو جۆرە چەوساندنەوەیەکی مرۆڤ.

٥- داکۆکیو لەسەرکردنەوەی ئەو ئەندامانەی دووچاری گرتنو راونانو هەر چەشنە دەستدرێژییەك دەبن.

٦- یارمەتیدانو دەستگیرۆیی ئەندامانی یەکێتی لەرووی گوزەرانو تەندروستیو گەشەپێدانی تواناو بەهرەی ئەدەبیو هونەریانەوەو بەپیرەوەچوونی پێویستییەکانیان.

ب- ئامانجە رۆشنبیرییەکان

١- بایەخ دان بەئەدەبی پێشکەوتنخوازو رەسەنو، گەشەپێدانی زمانو ئەدەبی کوردی بەهەموو بەشەکانیەوە.

٢-بەربەرەکانی کردنی ئەدەبی ناپەسەن‌و خۆسەپێنەرو دواکەوتوو.

٣-بایەخ دان بە کەلەپورو مێژووی نەتەوایەتیمان‌و نووسینەوەو لێکۆڵینەوەو شیکردنەوەیان لەسەر بنچینەیەکی زانستی‌یانە.

٤-هاندان‌و بایەخ دان بە وەرگێڕانی ئەدەبی رەسەنی پێشکەوتنخوازی گەلان بۆ کوردی بە پێچەوانەوەشەوە.

٥-دۆستایەتی‌و هاوکاری کردنی یەکێتی‌و رێکخراوە ئەدەبی‌و هونەری‌و رۆشنبیری‌یە پێشکەوتنخوازەکانی ناوخۆو دەرەوە.

٦- دەرکردنی گۆڤارێکی ئەدەبی تایبەتی بەیەکێتی بەناوی - نووسەری کوردستان-ەوە

٧- چاپکردن‌و بڵاوکردنەوەی کتێب‌و نامیلکەی ئەدەبی.

٨- بەستنی کۆڕو کۆبوونەوەی رۆشنبیری لەناوەوەو دەرەوەی وڵاتدا.

٩- بایەخ دان ب ئەدیبە لاوەکان‌و، هاندان‌و یارمەتی دانیان.

١٠- هاوکاری‌و یارمەتی‌دانی ئەدیبانی پارچەکانی تری کوردستان بۆ گەشەپێدانی کاری ئەدەبی‌و رۆشنبیری.

بەشی دووەم

ئەندامی یەکێتی

١١- بەندی پێنجەم: مەرجی ئەندامێتی

١- مرۆڤێکی دەستو دڵ پاکو رەوشت بەرزو نیشتمانپەروەر بێت.

٢-ئەبێ (شاعیر یان چیرۆك نووس، یان رەخنەگر، یان لێکۆڵەرەوەی ئەدەبی، یان زمانەوان یان وەرگێڕی ئەدەبی یان شانۆگەر نووس)ی پێشکەوتنخوازبێو بەزمانی کوردی بنووسێت.

٣-بڕوای بە پرۆگرامو پەیڕەوی ناوخۆی یەکێتی هەبێت.

٤-داواکاری‌یەك بۆ دەستەی بەڕێوەبەر بنووسێو بەلای کەمەوە "٣" ئەندام پشتگیری بکەن.

٥-لەگەڵ داواکاری‌یەکەیدا نموونەی بەرهەمی ئەدەبی‌ی خۆی بنێرێت ئەگەر بەرهەمی چاپکراوی نەبوو.

<u>بەندی شەشەم: لەدەست‌دانی ئەندامی:</u>

١-بەنووسراوێکی تایبەتی داوای وازهێنان بکات.

٢-هەر مەرجێکی ئەندامەتی لەدەست بدات.

٣-دەربکەوێ کە پەیوەندی بەلایەنێکی دژ بە بەرژەوەندی نەتەوەیی‌و پێشکەوتنخوازو نیشتمانی‌یەوە هەیە.

<u>بەندی حەوتەم:</u>

یەکێتی‌مان بۆی هەیە دوای رەزامەندی دەستەی بەڕێوەبەر ئەندامی فەخری وەربگرێت لە:

١-ئەو ئەدیبە کوردانەی بەزمانی بێگانە دەنووسن.

٢-ئەدیبە کوردەکانی پارچەکانی تری کوردستان.

٣-ئەو ئەدیبە بیانیانەی کە خزمەتی ئەدەبو رۆشنبیری کوردی‌یان کردوەو دەیکەن.

*   *   *

<u>بەشی سێیەم:</u>

دەستەی گشتی

بەندی هەشتەم: دەستەی گشتی لەهەموو ئەندامانی یەکێتی پێك دێت کە بەرزترین دەستەیە لە یەکێتی‌دا.

بەندی نۆیەم: کۆبوونەوەکان

أ- لەسەر داخوازی دەستەی بەڕێوەبەر دەستەی گشتی کۆبوونەوەی سالآنەی (یان تایبەتی خۆی دەکات بە ئامادەبوونی گشت یان زوربەی ئەندامانی بەپێ‌ی خواستو دەرفەت.

ب- لەم کۆبونەوەیەدا دەبێ زۆربەی ئەندامانی ئامادەبن بە پێچەوانەوە ئەگەر نەتوانن ئەوا کاتێکی تر دیاری دەکرێو ئامادەبووان ژمارەیان هەرچەند بێ کۆبوونەوەکە دەبەسترێ.

بەندی دەیەم:

دەسەلآتی دەستەی گشتی

١-بڕیار لەسەردانو گۆڕینو دەسکاری کردنی پرۆگرامو پەیڕەوی ناوخۆی یەکێتی بەڕەزامەندی زۆربەی ئامادەبووان.

٢-وتویژو بڕیاردان لەسەر ئەو ڕاپۆرتانەی لە کۆبوونەوەکەدا دەربارەی چالاکی‌یەکانی یەکێتی دەخوێندرێتەوە.

٣-هەڵبژاردنی دەستەی بەڕێوەبەری نوێ.

٤-بڕیاردانی چارەنووسی یەکێتی.

بەندی یانزەهەم: هەڵبژاردن

١- ئەندامانی یەکێتی مافیان هەیە خۆیان‌و خەڵکی تر هەڵبژێرن.

٢-لیژنەیەکی "٣" کەسی لە ئەندامانی ئامادەبووی کۆبوونەوەکە هەڵدەبژێردرێن بە سەرپەرشتی هەڵبژاردنەکە.

٣-رەچاوکردنی هەموو شێوە یاسایی‌یەکانی هەڵبژاردن.

بەشی چوارەم

دەستەی بەڕێوەبەر

بەندی دوانزەهەم:

ئەندامانی دەستەی بەڕێوەبەر کە ژمارەیان -ئێستا (٥ تا ٧) کەس دەبێ لەلایەنی دەستەی گشتی‌یەوە هەڵدەبژێردرێن.

بەندی سیانزەهەم: دەسەڵاتی دەستەی بەڕێوەبەر:

١- دانانی پلانێکی گشتی بۆ چالاکی‌یەکانی یەکێتی‌و بەئەنجام گەیاندنی.

٢- پێك هێنانی چەند لیژنەیەکی جۆر بە جۆر.

٣- وەرگرتنی ئەندامانی نوێی یەکێتی.

٤- دانانی دەستەی نووسەرانی گۆڤاری یەکێتی.

٥- لێپرسینەوەی ئەو ئەندامانەی سەرپێچی لە پرۆگرامو پەیڕەوی ناوخۆ دەکەن.

٦- دەستەی گشتی بۆ کۆبوونەوە بانگ دەکات.

٧- هەر بڕیارێکی تر کە دەستەی بەڕێوەبەر قازانجی یەکێتی تیادا دەبینێ.

<u>بەندی چواردەهەم:</u>

کۆبوونەوەکانی دەستەی بەڕێوەبەر

دەستەی بەڕێوەبەر مانگی جارێك یان بەپێی پێویست کۆبوونەوەی ئاسایی خۆی دەکات.

ئەم پرۆژەیە

لیژنەی ئامادەکردنی یەکێتیی نووسەرانی کوردستان

گەلاڵەی کردووە

شێنێ/ تەمووزی/ ١٩٨١

سوپاسنامە

پێش ئەوەی سوپاسی هەرکەس‌و لایەنێك بکەم، کە لە نووسین‌و ئامادەکردنی ئـەم کتێبـەدا یارمـەتیان دابم، پێویـست دەکـات‌و شایان بەوەشە کە هەڵوەسـتەی لەبـەردەمدا بکـەم ئـەویش بـرای ئـازیزم "ئەحمـەد عـارف" کـە لـەکاتی رایـی کردنـی ئـەم کـارەدا ئەرشیف‌و نووسینێکی چاکی خستە بەردەستم کە لەمەڕ گۆڤاری گزنـگ بـوون، راسـتی سـەرکەوتنی ئـەم کتێبـەم بـۆ کـاك ئەحمـەد دەگەڕێتەوە، بۆیە جێگای خۆیـەتی جارێکی تـر سوپاسـی بکـەم‌و منو کتێبەکەم زۆر قەرزاری ئەوین.

سوپاسی هەرکەس‌و لایەنێك دەکەم، کە یارمەتیان داوم.

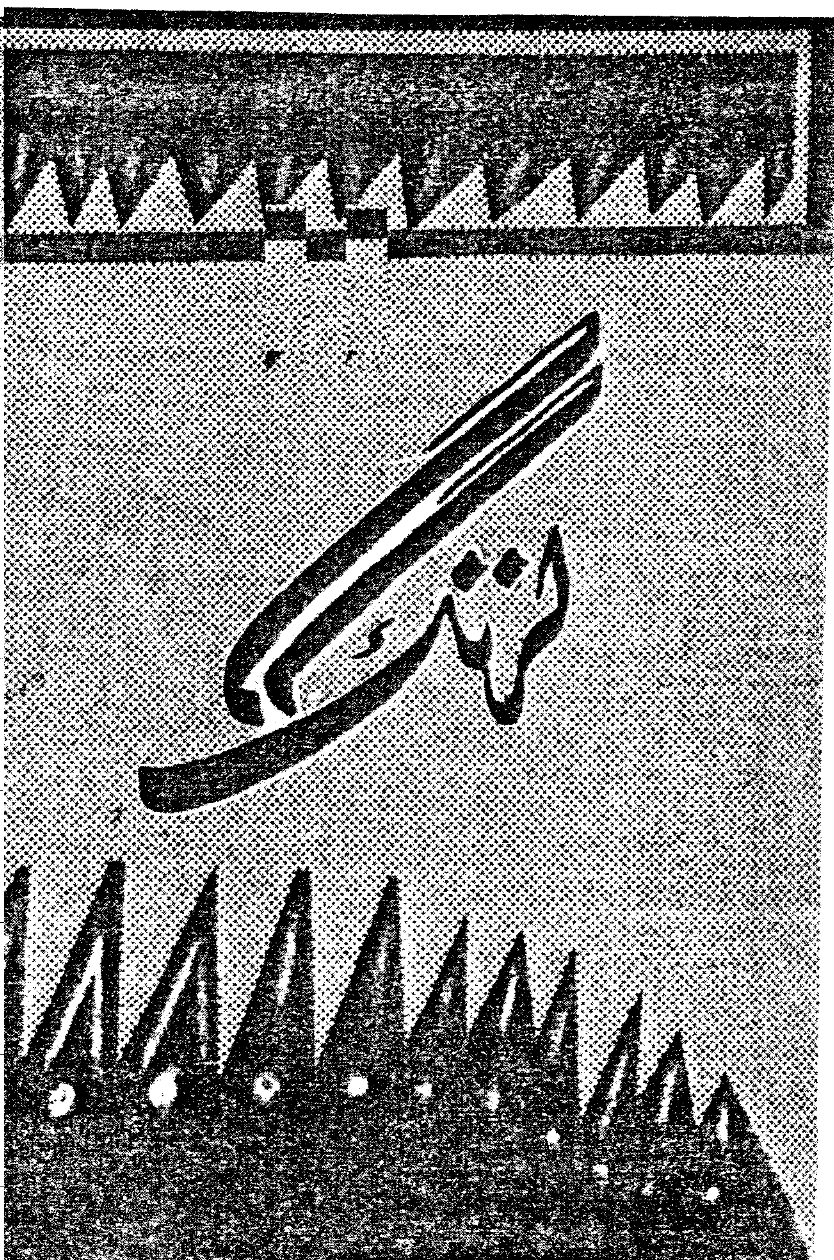

ژمارە (٤) ئایاری ١٩٨٤

گزنگ

گۆڤاری یەکێتی نووسەرانی کورد ـ لقی کەرکوک

ژمارە (١٧) لـا ١٩٩١

• وێنەی سەعیدی نورسی لەسەردەمی یەکەم جەنگی جیهانیدا .

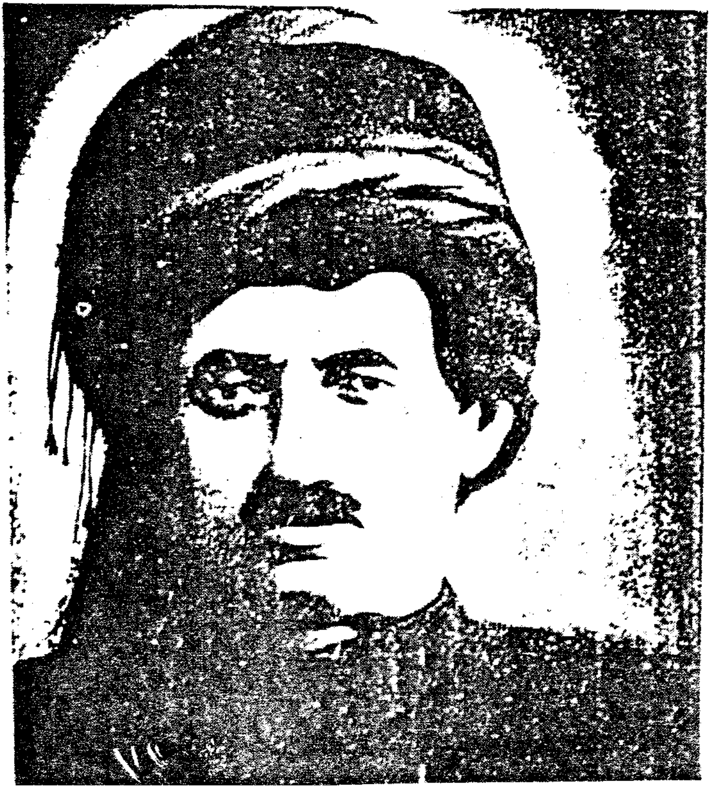

ناوەرۆك

- پێشەکی
- بەشی یەکەم.
کەرکوك باری مێژوویی- سیاسی ی
رۆشنبیریی
رۆژنامەنوسی ی
- بەشی دووەم: گۆڤاری گزنگ لەنێوان سێ قۆناغدا
قۆناغی یەکەم، قۆناغی ئاشکرای گۆڤارەکە
قۆناغی دووەم، قۆناغی نهێنی گۆڤارەکە
قۆناغی سێیەم، گزنگ-ی دوای راپەڕین
- بەشی سێیەم: بیبلیۆگرافیای گۆڤارەکە

- پاشکۆ:
ئەلف: پاشکۆیەکی تایبەت بە شانۆ
بێ: پاشکۆی گزنگی بچووکان
- پاشبەند: پرۆژەی پەیڕەوی ناوخۆی یەکێتی نووسەر کوردستان

زنجیرەی کتێبە چاپکراوەکانی دەزگای چاپو پەخشی سەردە

١-پیکاسۆ/ لێکۆڵینەوە	ئینگو والتەر	و. لەسویدیەوە/ زۆراب
٢-خوان/ دەق	ئەفلاتوون	و. لەعەرەبییەوە/ ئاوات ئەحە
٣-مارا-ساد/ شانۆگەری	پیتەر ڤایس	و. لەئینگلیزییەوە/ شێرزاد
٤-دنیای شتە بچووکەکان/ وتار	ڕێبوار سیوەیلی	
٥-جەژنی لەدایکبونی کەروێشکە خرپن/ چیرۆك بۆ منداڵان	ئەلیسۆن ئەتتلی	و. تۆفیق ئەحمەد عبداللە
٦-هێلانە/ رۆمان	حسێن عارف	
٧-راپەرینی شێخ سەعیدی پیران/ مێژوو	رۆبەرت ئۆڵسن	و. لە فارسییەوە/ ئەبوبەکر
٨-هوشیاریی ئابووری/ ئابوری	فوئاد تاهیر سادق	
٩-بینای هونەری لە کورتە چیرۆکی کوردیدا/لێکۆڵینەوە	ئەحلام مەنسور	
١٠-کوردو کوردستان/ مێژوو	د. ولید حمدی	و. لە عەرەبیەوە/ موحەمەد
١١-زمانی ئاگایی، ئاگایی زمان/ رەخنە	عبدالمطلب عبداللە	
١٢-بەهەشتی ئەوبەر پردەکە/ نۆڤلێت	ڕێبوار حەمە ڕەحیم	
١٣-مستەفا سایب ئەستێرەگەشەی کورد/ کەلەپوور و مێژووی کورد	کەمال رەئووف محەممەد	
١٤-ڕووەك و پزیشکێتی میللی کوردی/ فەرهەنگی گیاناسی	کەمال جەلال غەریب	
١٥-زسناتە خەون/ ڕۆمان	گوڵی تەرەقی	و. لەفارسییەوە/ دلاو
١٦-هاورێنامە بۆ مێژووی کوردستان/ مێژوویی	هاورێ باخەوان	
١٧-پیدرۆ پارامۆ/ ڕۆمان	خوان ڕۆڵفۆ	و. لەفارسیەوە: ئازاد ڕێبوار سیوەی
١٨- ئاغا و شێخ و دەوڵەت/مێژوو	مارتین فان برونەسن	و. لەئەڵمانییەوە: کو
١٩-پاڵمە خۆی/ وتار		و. لەسویدەوە: ڕێبوار
٢٠-چراکانی سەر هەڵەموت/ پەخشان	شێرکۆ بێکەس	
٢١- گۆران و گەڕان بەدوای یەقیندا/ لێکۆڵینەوە	عەتا قەرەداغی	
٢٢- کتێبی (ژن)/ لێکۆڵینەوەو وتار	کەژاڵ ئەحمەد	
٢٣- ڕێویەکی سەیر/ چیرۆك بۆ منداڵان		و. لەفارسیەوە: حە
٢٤- لە پەراوێزی مێژووی ئەردەلاندا	نەوشیروان مستەفا ئەمین	

کیژی کاپیتان/ رۆمان	ئەلێکساندەر پووشکین	و. لە ئینگلیزییەوە محەمەد حەمە صالح تۆفـ
سێ دڵۆپە خوێن/ چیرۆك		و. لەفارسییەوە محەمەد کریم
پاشماوەی خێڵەکان/کورتە چیرۆك	عطا محمد	
سەلیقەی زمانەوانی/ لێکۆڵینەوە	د. حسێن محمد عزیز	
کیمیاگەر/ ڕۆمان	پاولو کوئیلو	و. لەفارسیەوە: ئەبوبەکر خۆشناو
کوردستانی عێراق		
ـەمی قەڵەمو موراجەعەت/ مێژوو	نەوشیروان مستەفا ئەمین	
کێشەی کەسایەتی یاسایی	د. مارف عومەر گوڵ	
ـتەوەیی گەلی کورد/ یاسایی		
لەتاریکی‌یەوە بۆ ڕووناکی		و. لە ئینگلیزییەوە جەمال میرزا عەز
گەنامە		
بیرەوەریەکانی تەیمووری لەنگ		و. لە فارسییەوە: حەمەی حەمە سەعـ
ژوو		
کوردستانو ڕاپەڕینەکانی کورد		
ژوو	مستەفا پامولکی	و. لە تورکی عوسمانی‌یەوە: شێرزاد کریم، ئا: سدیق سالح
بەفرنووس/ شیعر	دڵشاد عبدالله	
دۆن کیشۆت/ داستان	سێرڤانتێس	و. لەسویدییەوە: کاکە وەیس
چەند بابەتێکی مێژوویی	د. جەبار قادر	
زێڕی ناو زبڵ/لێکۆڵینەوە	د. فەرهاد پیربال	
سێبەرو هەتاو/ هونەری	نامق عەلی قادر	
سیاسەت بە هەڵەیدا بردین	بزورگی عەلەوی	و. هەژار جلال فهمی
بەتەنیشت سیاسەتەوە	ستران عبدالله	
کلیلەکانی دەروازەی		
ـنی خەڵکو خودی	دۆن بایرونو ڕۆبرت ئا. بارۆن	و. مستەفا پەژار
ان/ دەروونناسی		
گوڵدانی خاڵی/ چیرۆکی منداڵان		و. نجیبە احمدو موژە محمد باقی
مرۆڤو دەوروبەر/ ڕووناکبیری	مسعود محمد	

ئەودیوی شاخەکان تەنیا چەكو پێشمەرگە نەبوو، ئەودیوی شاخەکان تەنیا سەنگەری فیشەك نەبوو، ئەودیوی شاخەکان گەورە بوو وەك ڕۆژە درێژەکانی عەشقو سەماکانی دوای سەرکەوتن، ئەودیوی شاخەکان دنیایەك بوون لە حەرفو شارێك بوون لە کتێبو کۆلانێك بوون لە گۆڤارو ڕۆژنامەی نهێنی.... ئەم کتێبەش ڕۆشناییەکی تری شاخەکانو پەیڤە جوانەکانی شۆڕشە.

بەرگ و جیاکردنەوەی ڕەنگەکان هەلۆ عبدالکریم

تصوير ابو عبد الرحمن الكردي